

JHN - - Bible en mashi du Congo

*Munkwa munene oku barhumisi ba Yezu na Ekleziya
bakolaga na C.D.P.C.L., Bukavu bulya omu EBIBLIYA NTAGATIFU,
Verbum Bible, Kinshasa 1992, rhudômire binwa binji bya mashi.*

EMYANZI Y'AKALEMBE YAYANDIKAGWA NA MUTAGATIFU YOWANE

1

Enshokolezi^a

¹ Aha murhondêro, erhi Luderho^b ho àbâ, na Luderho àli haguma na Nyamuzinda, na Luderho àli Nyamuzinda. ² Kurhenga omurhondêro àli haguma na Nyamuzinda. ³ Byoshi ye wabijiraga, n'omu biremwa byoshi, ntâco calemirwe cirhanalemirwi naye. ⁴ Obuzîne muli ye bwàli, n'obuzine bwo bwàli bulangashane bw'abantu. ⁵ Obulangashane bwamoleka omu mwizimya, n'omwizimya gurhabuzimagya.

⁶ Hanacyisha omuntu wàli orhumirwe na Nyamuzinda: izîno lyâge ye Yowane^c. ⁷ Ayisha nka muhamîrizi, mpu abe muhamîrizi w'obulangashane, lyo abantu boshi bayemêra. ⁸ Arhàli ye wali bulangashane, ci kabalamwanzi k'obulangashane.

⁹ Luderho ye wàli bulangashane bw'okuli, bumolekera ngasi muntu; anacyisha en'igulu. ¹⁰ Ali en'igulu, n'igulu ye waliremaga, n'igulu lirhamumanyaga. ¹¹ Ayisha omu bâge, n'abâge barhamuyankiriraga. ¹² Ci ngasi boshi bamuyankirire, abahîre obuhashe bw'okuhinduka bâna ba Nyamuzinda: bo balya bamuyemera, ¹³ ye rhaburhagwa na muko, erhi n'okulonza kw'omubiri, nisi erhi n'okulonza kw'omuntu, ci owaburhagwa na Nyamuzinda. ¹⁴ Neci, Luderho acijizire muntu, anabera muli rhwe. Nirhu rhwâbwîne irenge lyâge, irenge Nyamuzinda-Ishe ahîre Omugala cusha, oyunjwîre inema n'okuli.

¹⁵ Yowane ahamîriza, erhi: «Y'oyu ye nader haga, nti: Owayisha enyuma zani ye wantangaga, bulya erhi ntac'ibâ, erhi ho ali». ¹⁶ Neci, rhweshi rhwahîrwe oku bwimâna bwâge, rhwâhâbwa amanêma oku manêma^d. ¹⁷ Bulya amarhegeko rhwâgahîrwe na Musa, ci inêma n'okuli rhwâbidwirhîrwe na Yezu Kristu.

¹⁸ Nta muntu ciru n'omuguma osag'ibona Nyamuzinda; Omugala cusha yêne, oba muli Ishe, ye warhumanyisagyaye.

^a**1.1** idômero ly'amandiko omu cigereki, <https://www.academic-bible.com/en/online-bibles/novum-testamentum-graece-na-28/read-the-bible-text/bibel/text/lesen/stelle/53/210001/219999/ch/6acb45d0b66bf43d0c2743fde185e082/> (13.05.2021)

^b**1.1** : Luderho ye Mugala wa Nyamuzinda, ye Mupersona wa kabiri w'Obusharhu Butagatifu.

^c**1.6** : Yowane Mubatiza oyo.

^d**1.16** : Kwo kuderha oku amanêma g' Amalaganyo mahyahya gajire ahali h'amanêma g'Amalaganyo ga mîra.

I. Oburhumisi n'enyigîrizo za Yezu

Obuhamîrizi bwa Yowane

¹⁹ Alaga obuhamîrizi bwa Yowane, erhi Abayahudi bamurhumira abadâhwa na bene-Levi kurhenga e Yeruzalemu mpu bagend'imudôsa, mpu: «We ndi?» ²⁰ Anacibabwîra n'obwâlagale, arhalahiraga, ababwîra n'obwâlagale, erhii: «Arhali nie Kristu». ²¹ Nabo, mpu: «Oligi ndi? Ka we Eliya?» Naye, erhi: «Nanga». Mpu: «Ka we Mulêbi?» Abashuza, erhi: «Nanga». ²² Banacimu-bwîra, mpu: «Oligi ndi, Iyo rhushuza abarhurhumire? Kurhi ociderha wêne?» ²³ Naye, erhi: «Nie izû Iyayakulîza omu irungu: Muyumanyanye enjira ya Nyakasane, nka oku omulêbi Izaya adesire». ²⁴ Balya bâli barhumirwe bâli Bafarizeyi. ²⁵ Bashub'imudôsa, mpu: «Ciruma ocibatiza akaba orbali we Kristu, orhanali Eliya erhi Mulêbi?» ²⁶ Yowane abashuza, erhi: «Nie ono mbatiza n'amîshi. Ci ekarhi kinyu hali oyo murhishi: ²⁷ Ye wâyisha enyuma zâni; ciru ntakwânîni nshzêkûle omugozi gw'enkwêrho zâge». ²⁸ Ebyo byâbâga e Beta-niya, ishiriza Iya Yordani, emunda Yowane akag'ibatiziza.

²⁹ Erhi kuca, Yowane abona Yezu amujayo, aderha, erhi: «Oyu ye Mwana-buzi^e wa Nnâmahanga okûla ecâha c'igulu. ³⁰ Y'oyu ye naderhaga, nti: «Oyishire enyuma zâni antalusire, bulya ye wantangag'ibâho. ³¹ Nani ntal'imuyishi; ci ye warhumire nyisha nti mbatize n'amîshi, Iyo amanyibwa omu Israheli.» ³² Yowane ababwîra, erhi: «Nabwîne Mûka ayandagala emalunga nka ngûkû anamuyimanga- kwo. ³³ Nani ntâl'imuyishi, ci owantumaga mpu mbatize n'amîshi ali erhi ambwîzire, erhi: «Oyu wâbone Mûka ayandagalirakwo anamuyimangako, erhi ye batiza muli Mûka^f Mutagatifu». ³⁴ Neci, nabwîne nanahamîriza oku oyo ye Mwishogwa wa Nnâmahanga».

Abaganda barhanzi (Mt 4, 18-20)

³⁵ Erhi buca, Yowane erhi kandi ali halya n'abaganda babiri. ³⁶ Anacilolêreza Yezu erhi agera, aderha, erhi: «Oyu ye Mwana-buzi wa Nnâmahanga». ³⁷ Balya baganda babiri erhi bayumva ntyo, bashimba Yezu. ³⁸ Yezu akabaga-na, abona bamukulikîre; anacibadôsa, erhi: «Cici mwalonza?» Nabo, mpu: «Rabi -kwo kuderha Muyigîriza- ngahi oba?» ³⁹ Ababwîra, erhi: «Yishi muhabone». Bayisha, babona ah'abâga, banalegerera bo naye olwo lusiku. Zâli nka nsâ ikumi. ⁴⁰ Balya babiri bayumvaga ebinwa bya Yowane banakulikiraga Yezu, bâlimwo Andreyâ, mulumuna wa Simoni Petro. ⁴¹ Erhi izûba lirhenga emashinji, ashimâna mukulu wâge Simoni Petro, amubwîra, erhi: «Rhwabuga-nyire Masiha . ⁴² Amuhekera Mwami Yezu. Erhi Yezu amusinza, amubwîra, erhi: «We Simoni, mwene Yona; we kola Kefa» -kwo kuderha Ibuye.

⁴³ Erhi kuca, Yezu erhi alâlire ekuja e Galileya. Anacishimâna Filipo, amubwîra, erhi: «Nshimba». ⁴⁴ Filipo âli w'e Betisayida, emwabo Andreyâ na Petro. ⁴⁵ Filipo anacishigâna Natanaeli, amubwîra, erhi: «Olya Musa aderhaga omu citabu c'Amarhegeko n'oyu abalêbi balêbaga, rhwamubwîne: ye Yezu, Mwene Yozefu, w'e Nazareti!» ⁴⁶ Natanaeli amushuza, erhi: «K'e Nazareti yankarhenga akantu kinja?» Naye Filipo, erhi: «Yisha, ocibonere». ⁴⁷ Erhi Yezu abona Natanaeli amujaho, anaciderha, erhi: «Y'oyu ye Mwisraheli w'okuli, orhabamwo bulenzi». ⁴⁸ Natanaeli, erhi: «Ngahi wammanyiraga?» Yezu amu-sbuza, erhi: «Embere Filipo akuhamagale, bulya wâli idako ly'omulehe, erhi nakubona». ⁴⁹ Natanaeli amubwîra, erhi: «Rabi, we Mwene Nyamuzinda, we mwâmi w'Israheli». ⁵⁰ Yezu amushuza anamubwîra, erhi: «Wamayemêra bulya nakubwîzire nti nakubwîne idako ly'omulehe! Wacibona ebilushire aho!» ⁵¹ Anacimubwîra, erhi: «Okuli, okuli, mmubwîzire: mwacibona irunga liri liyigule na bamalahika ba Nyamuzinda

^e **1.29** : Yezu ali nka mwana-buzi warhumagwa na Nnâmahanga mpu arhufire. Emwa Abayahu-di, omwana-buzi yo yâlî nterekêro y'okurhenza ebyâha n'okulungana na Nnâmahanga.

^f **1.33** : Omukolo gwa Yezu kuli kuha abantu Mûka Mutagatifu, ye buzigire bwa Nyamuzinda.

badwîrhe barherema banayandagala enyanya Iya Mwene-omuntu.»

2

Obuhya e Kana

¹ Olusiku Iwa kasharhu^g, hàba obuhya e Kana omu Galileya. Nnina wa Yezu erhi yo ali. ² Naye Yezu àli mulâlike kw'obwo buhya bo n'abaganda bâge. ³ Lero idivayi Iyanacibula, bulya idivayi ly'obubya lyâli erhi Iyamahwa. Nnina wa Yezu anacimubwîra, erhi: «Barhacigwerb'idivayi». ⁴ Naye Yezu amushuza, erhi: «Nyoko we, k'okwo kurhuyêrekire? Amango gani garhacihika». ⁵ Nnina aj'ibwîra abarhumisi, erhi: «Ngasi oku akammubwîra, mukujire». ⁶ Hàli rhubindi ndarhu rhwa mabuye, rhw'okuhiramwo amîshi g'okukalaba, ngasi kaguma ka ngero ibiri erhi isharhu. ⁷ Yezu ababwîra, erhi: «Yunjuzi orhu rhubindi mîshi». Barhumbumba kuhika oku muhiro. ⁸ Ashub'ibabwîra, erhi: «Domagi, muhekere omushongwe». Banacimuhêkera. ⁹ Erhi omushongwe alabulakwo galya mîshi gahindusire divayi, arhànali amanyire aha eryo divayi Iyarhengaga, ci abarhumisi bàl'idôma amîshi erhi bamanyire bwinja, ahamagala omuhya mulume, ¹⁰ amubwîra, erhi: «Kali abandi idivayi linja barhang'ihâna, n'erhi abantu bakolabalimwo orukara, Iyo barhanza elirhali linja. Ci wehe wal'irhanzir'ibîka idivayi linja kuhika buno!» ¹¹ Co cisômerîne cirhanzi ca Yezu eco. Acijiraga e Kana omu Galileya. Ayerekana irenge lyâge, n'abaganda bage bamuyemêra. ¹² Okubundi anaciyandagalira e Kafarnaumu bo na nnina, na bene wâbo^h, n'abaganda bâge. Ajirayo nsiku nsungunu.

Yezu ahulusa abakag'iguliza omu ka-Nyamuzinda (Mt 21, 12-13; Mk 11, 15-17; Lk 19, 45-46)

¹³ Basâka w'Abayahudi erhi àba hofi, Yezu ayinamukira e Yeruzalemu. ¹⁴ Abugâna abarhunzi omu ka-Nyamuzinda bakag'irhimbûla enkafu, ebibuzi n'engûkù, n'abandi badahîre erhi badwîrhe bakâba. ¹⁵ Ayanka omugozi, ahunga omunyuli, abahulusa boshi omu ka-Nyamuzinda bo n'ebibuzi n'enkafu zâbo; ahandâza ensaranga z'abakag'ikâba n'oburhalule bwâbo abukunungula. ¹⁶ Anacibwîra abarhunzi b'engûkù, erhi: «Rhenzi ebi. Enyumpa ya Larha mu-rhayihindulaga cibuye». ¹⁷ Abaganda bâge bakengêra eci cinwa c'Amandiko: «Obushiru bw'enyumpa yâwe bwayish'indya»ⁱ. ¹⁸ Obwo Abayahudi banacijaho, bamubwîra, mpu: «Cimanyîso cici orhuyêresiremwo obuhashe bw'okujira ntya?» ¹⁹ Naye Yezu abashuza, erhi: «Shabûli aka ka-Nyamuzinda; na- shub'ikayimanza omu nsiku isharhu». ²⁰ Abayahudi bamubwîra,, mpu: «Aka ka-Nyamuzinda kayûbasirwe myaka makumi ani na ndarhu, nawe mpu wâshub'ikayimanza omu nsiku isharhu?» ²¹ Ci yehe ka-Nyamuzinda k'omubiri gwâge aderhaga. ²² Erhi aba amafûka omu bafû Iyo abaganda bâge bakengîre ako kanwa; bayemêra Amandiko n'akanwa Yezu aderhaga.

Yezu omu Yeruzalemu

²³ Amango ali e Yeruzalemu oku lusiku lukulu Iwa Basâka, bantu banji bayemêra oku izîno lyâge, erhi bamabona ebisômerîne akag'ijira. ²⁴ Ci Yezu yehe arhacikubagiragabo, bulya àli abamanyire boshi, ²⁵ arhanali alagirire oku-bwîrwa na ndi: àli amanyire akali aha murhima gwa ngasi muntu.

^g2.1 olusiku Iwa kasharhu: Kurhenga ashimânana bona Filipo na Natanaeli.

^h2.12 : Bene wâbo Yezu bo bantu b'omulala gwa Mariya na Yozefu.

ⁱ2.17 : Olulanga Iwa 68 (69), 10.

3

Yezu ayigiriza Nikodemu

¹ Hali mulume muguma w'omu Bafarizeyi, izîno lyâge Nikodemu, muguma omu bagula b'Abayahudi. ² Anacija emwa Yezu budufu, amubwîra. erhi: «Rabi, rhumanyire oku we Mwigîriza warhumagwa na Nnâmahanga; ntâye wankajira ebisômerîne odwîrhe wajira nka Nyamuzinda arhali bo naye». ³ Yezu amushuza, erhi: «Okuli, okuli, nkubwîzire, ntâye wankabona Obwâmi bwa Nyamuzinda nka arhashubir'iburhwa buyahya». ⁴ Nikodemu amubwîra, erhi: «Kurhi omuntu akaciburhwa anakola mushosi?» ⁵ Yezu arnushuza, erhi: «Okuli, okuli, nkubwîzire, ntâye wankaja omu Bwâmi bwa Nyamuzinda nka arhashubir'iburhwa omu mîshi na muli Mûka Mutagatifu^j. ⁶ Eciburhwa n'omubiri guli mubiri, n'eciburhwa na Mûka guli mûka. ⁷ Orhasômeragwa obwenge nkubwîzire, nti: «Kukwânîne okuburhwa buhyâhya. ⁸ Empûsi olunda esîmire lwo enahûkiza: onayumve omuhûsi gwâyo, ci o-rhishi emunda yarhenga erhi emunda yaja. Kwo n'okwo ngasi yeshi oburhwa na Mûka»^k. ⁹ Naye Nikodemu, erhi: «Kurhi okwo kwankahashikana?» ¹⁰ Yezu amu-shuza, erhi: «Kâli oli muyigîriza omu Israheli, wanagal'ihaba ebyo? ¹¹ Okuli, okuli, nkubwire, ebi rhuyishi byo rhuderha, n'ebi rhwâbwîne byo rhunywêra akasheba, ci murbayemêra obuhamîrizi bwirhu. ¹² Akaba murhayemîri nka nammubwîra eby'en'igulu, kurhi mwa- nkayemêra nkola nammubwîra eby'empingu? ¹³ Ntâye wayinamukire empingu aha nyuma z'olya wahonaga empingu, Mwene-omuntu oba empingu^l.

¹⁴ Kulyala Musa amanikaga enjoka omu irungu, ntyo, kukwânîne Mwe-omuntu ayinamulwe, ¹⁵ Iyo ngasi yeshi omuyemîre abona obuzîne bw'ensiku n'amango. ¹⁶ Neci, Nnâmahanga azigîre igulu, kuhika ahâna Omugala cusha, mpu ngasi yeshi wâmuyemêra alek'ihera, ci abone obuzîne bw'ensiku n'amango. ¹⁷ Bulya Nyamuzinda arharhumaga Omugala en'igulu mpu ayish'ihana igu-lu, ci mpu Iyo aciza igulu. ¹⁸ Ngasi omuyemîre, arhahanwa; ci orhamuyemîri, mira olwâge lwatuba-gwa, bulya arhayemêraga izîno Iya Mugala cusha wa Nnâmabanga^m. ¹⁹ Nalwo olubanja lw'olu: obulangashane bwâyishire en'igulu, n'abantu bagal'isîma omwizimya ahâli h'obulangashane, bulya ebijiro byâbo byâli bibî. ²⁰ Neci, ngasi yeshi ojira ebibî, erhi kushomba ashomba obulangashane arhanaja ahali obulangashane, Iyo ebijiro byâge birhamanyibwa. ²¹ Ojira okushingânîne yehe, anaje ahalangala, Iyo babona oku ebijiro byâge Nyamuzinda abijirira».

Obuhamîrize bwa Yowane buzinda

²² Enyuma ly'ebyo, Yezu aja bo n'abaganda bâge omu cihugo c'e Yudeya; ajirayo nsiku haguma nabo, anakabatiza. ²³ Naye Yowane erhi adwîrhe abatiza e Henoⁿ, hofi h'e Salimi, bulya amîshi galiyo manji, n'abantu bakayish'ibatizibwa. ²⁴ Erhi Yowane arhacishwêkwa obwo.

^j**3.5** : Okuburhwa omu mîshi na muli Mûka Mutagatifu kwo kubatizibwa. Nka kulyala ntâye wa-nkamanya kurhi empûsi egenda, ntyo ntâye wankayumva enjira za Mûka Mutagatifu. Co cirhuma abantu bahêkwa na Mûka Mutagatifu, kanji barhayumvibwa n'abandi bantu. Ciru hali abatugatifu bakag'iderhwa basirhe, bulya cbijiro byabo birhâli nka bya bandi bantu

^k**3.8** : Arhali byâge byâge Kristu aderha; aderha ebi arhenzagya emw'Ishe.

^l**3.13** : Omu bantu boshi, Yezu, Mwêne -Omuntu, kwo aciderha, yêne wankamanya eby'empingu, bulya ye wayihubukaga.

^m**3.18** : Owalonza obucire, kukwânîne abulongeze kuli Kristu, omu kuyemêra Yezu wafaga oku musalaba.

ⁿ**3.23** : Heno aba omu lubanda Iwa Yordani.

²⁵ Hanacizûka akadali ekarhi k'abaganda ba Yowane n'Omuyabudi oku kucishuka^o. ²⁶ Baja emwa Yowane, bamubwîra, mpu: «Rabi, olya wali naye ishiriza Iya Yordani, olya wahamîrizagya, naye akola adwîrhe abatiza, n'abantu boshi badwîrhe bamushimba!» ²⁷ Yowane anacishuza, erhi: «Ntâco omuntu ankaciha nka cirhamuhirwi kurhenga enyanya. ²⁸ Mwene muli bahamîrizi bâni kulya naderhaga, nti: «Arhali nie Kristu, ci ntumirwe nti mmushokolere»: ²⁹ Ogwêrhe omuhya erhi muhya-mulume; ci omwîra w'omuhya-mulume, omuyimangira n'okumuyumva, anasîme akayumva izù ly'omu- hya-mulume. Ogwo gwo mwishingo gwâni, na buno gukola guli mwimâna. ³⁰ Kukwânîne agandaze, nani ncifunye. ³¹ Owarhenga enyanya akulire boshi; naye owa hano igulu anali w'en'igulu, n'ebyaderha binali by'en'igulu. Owarhenga empingu alushire boshi. ³² Eby'abwîne n'eby'ayumvirhe byo ahamîriza; ci ntâye oyemêra obuhamîrizi bwâge. ³³ Oyemêra obuhamîrizi bwâge ayêrekana oku Nyamuzinda aderha okuna- li. ³⁴ Oyu Nyamuzinda arhumaga, binwa bya Nyamuzinda aderha, bulya Nyamuzinda nka ahâna Mûka Mutagatifu arhagera. ³⁵ Nnâmabanga-Ishe asîma Omugala, anahizire byoshi omu maboko gâge. ³⁶ Oyemêra Omugala, agwêrhe obuzîne bw'ensiku n'amango; olahîre okuyemêra Omugala, arhakabona akalamo, ci obukunizi bwa Nyamuzinda bwâmumananakwo».

4

Omuciza w'igulu acîmanyisa emw'Abasamâriya

¹ Erhi Yezu amanya oku Abafarizeyi bayumvirhe oku akola agwerhe baga-nda banji kulusha Yowane n'oku adwîrhe abatiza bantu banji kumulusha, ² n'obwo arhali Yezu yêne wakag'ibatiza, ci baganda bâge, ³ arhenga e Yudeya, acîshubirira e Galileya. ⁴ Kwâli kukwânîne atwikanye omu Samâriya. ⁵ Anacihika omu cishagala ciguma c'e Samâriya, ciderhwa Sikara, hofi h'ishwa Yakobo ahâga omugala Yozefu. ⁶ Ho iriba Iya Yakobo^p liba aho. Yezu ali amarhama n'enjira; anacitamala oku cikunguzo c'iriba. Zâli nka nsà ndarhu. ⁷ Mukazi muguma w'Omusamâriya ayish'idôma. Yezu anacimubwîra, erhi: «Mpa nani mîshi nnywe». ⁸ Abaganda bâge bâli bajir'igula ebiryo omu lugo. ⁹ Olya mukazi w'Omusamâriya amubwîra, erhi: «Kurhi we Muyabudi wanka-mpûna amîshi, nie Musamâriya?» Bulya Abayahudi n' Abasamâriya barhabonanakwo. ¹⁰ Yezu amushuza, erhi: «Ocimanyaga enshokano ya Nnaâmabanga okanamanya ndi okubwîzire, erhi: «Mpa nani nnywe, wakabire we muhûna, naye anakakuhîre amîshi g'obuzîne^q». ¹¹ Olya mukazi amubwîra, erhi: «Yagirwa, ci orhagwêrhi eci wankadômeramwo, n'iriba lirî lirî. Ngahi wankacibona amîshi g'obuzîne? ¹² K'olushirage la-rha Yakobo waruhaga eri iriba, anyweramwo bo n'abana n'ebintu byâge?» ¹³ Yezu amushubiza, erhi: «Ngasi yeshi onywakwo aga mishi ashub'iyumva enyôrha; ¹⁴ Ci owanywe oku mîshi namuha, arhakayumva nyôrha ciru n'eligu-ma; bulya amîshi namuha gamuhindukamwo iriba lyakahululamwo amîshi g'obuzîne bw'ensiku n'amango». ¹⁵ Nyamukazi, erhi: «Waliha, mpa nani kwo ago mîshi, lyo irhondo ntacyu-mva nyôrha, lyo ntanakacyish'idôma bano». ¹⁶ Yezu amubwîra, erhi: «Kanya, ohamagale balo, ogal'igaluka». ¹⁷ Olya mukazi amushuza, erhi: «Ntajira mulume». Yezu amushubiza, erhi: «Neci, kwo binali, orhajira mulume. ¹⁸ Bulya wamaja omu mwa balume barhanu, n'oyu oli omu mwâge arhali balo. Neci, orhanywesiri». ¹⁹ Nyamukazi, erhi: «Yagirwa, namabona oku oli mulêbi. ²⁰ Balarha bakag'iharâmya kw'eyi ntondo^r, ninyu mpu Yeruzalemu ho hantu h'okuharâmya». ²¹ Yezu amubwîra, erhi: «We mukazi, nyemêra, amango gahisire, arhananciri kuli eyi ntondo erhi e Yeruzalemu mwacikaharâmya Larha. ²² Mw'oyo munakaharâmya eci murhishi, rhwehe

^o3.25 : Nkaba ako kadali kâli kayêrekire obubatizo.

^p4.6 : Galya mango izûba liyimanga.

^q4.10 : Omu Mandiko matagatifu, amîshi lyo inema Iya Nnâmahanga.

^r4.20 Ntondo ya Garizimi eyo

rhuharâmya eci rhuyishi; bu-lya obucire omu Bayahudi burhenga. ²³ Caba amango gayiruka - ganakola go gano- abaharâmya okunali bakola bakaharâmya Larha omu murhima gwâbo n'okunali; bulya abo bo Larha alonza mpu bamuharâmye. ²⁴ Nyamuzinda aba mûka, n'abamuharâmya kukwânîne bamuharâmye omu murbima n'okunali». ²⁵ Olya mukazi anacimubwîra, erhi: «Nyishi oku Masiha, olya baderha Kri-stu, ayisha. Amango ayisha, ye warhuyigîriza byoshi». ²⁶ Yezu amushuza, erhi: «Nie ono ndwîrhe nakudesâ». ²⁷ Ho n'aho abaganda bâge bayisha, basômerwa erhi babona adwîrhe aganiîza omukazi. Ci ntâye washagire mpu amudôsa, erhi: «Ci wamudôsa», erhi: «Carhuma wamuganîza?» ²⁸ Nyamukazi anacisiga akabindi kâge, alibirhira eka, aj'ibwîra abantu, erhi: ²⁹ «Yishi mubone omulume wamambwîra ebinajizire byoshi. K'arhankaba ye Kristu?» ³⁰ Banacirhenga omu lugo, baja emunda âli. ³¹ Ago mango abaganda bâge bakag'imuyinginga banamubwîra, mpu: «Waliha Mwigiriza, ebiryo bino». ³² Naye abashuza, erhi: «Ngwêrhe ebiryo murhishi». ³³ Abaganda bâge bakadôsanya, mpu: «Nkaba hali owamudwîrhire eby'alya^s?» ³⁴ Yezu ababwîra, erhi: «Ebiryo byâni kuli kujira obulonza bw'owantumaga n'okuyukiriza omukolo gwâge. ³⁵ Ka murhaderha, mpu: «Hasigire myezi ini emyâka eyêre?» Nani mmubwîzire: Yinamuli amasû, mubone oku amashwa gakola gayâkirize n'emyaka. ³⁶ Omusârûzi akola ahâbwa oluhembo lwâge; akola adwîrhe alunda emburho oku buzîne bw'ensiku n'amango, na ntyo owarhwêraga naye akola asîma bo n'omusârûzi. ³⁷ Neci aka kanwa kanali k'okuli: orhwêra ali wago, n'osârûla ali wago. ³⁸ Nammurhumire okuj'isârûla^t ebi murhalibukiraga; bandi balibusire ninyu mwalya emyaka y'amalibuko gaâbo».

³⁹ Basamâriya banji b'eco cishagala bamuyemêra erhi kalya kanwa k'olya mukazi karhuma, erhi: «Anambwîzire ebi najizire byoshi». ⁴⁰ Erhi bamuhikaho, bamuyinginga mpu acumbike. Ajirayo nsiku ibiri zone. ⁴¹ Bandi banji bamuyemêra erhi nyigîrizo zirhuma. ⁴² Bakâbwîra olya mukazi, mpu: «Arhaciri binwa byâwe birhumire rhuyemêra; nirhu rhwêne rhwamuyumvîrhe, rhunakola rhumanyire bwinja oku kwo binali, oyu ye Muciza w'igulu».

Yezu afumya mugala wa murbambo muguma (Mt 8, 5-13; Lk 7, 1-11)

⁴³ Erhi zirya nsiku ibiri zigera, anacilikûla, aja e Galileya. ⁴⁴ Yezu yene âli erhi adesire mpu nta mulêbi okengwa omu cihugo câbo. ⁴⁵ Erhi ahika e Galileya, abanya-Galileya bamuyankirira, bulya bâli erhi babwîne ebi ajiraga e Yeruzalemu byoshi oku lusiku lukulu; bulya nabo bâli oku lusiku lukulu. ⁴⁶ Ashub'ija e Kana y'e Galileya, erya ahindulaga amîshi okuba divayi. Yali murhambo muguma walwazagya omugala e Kafanaumu. ⁴⁷ Oyo mulume erhi ayumva oku Yezu ahika e Galileya kurhenga e Yudeya, amuguma omu cirali, anamushenga mpu ayandagalire emwâge, aj'ifumya omugala wali hofi h'okufa. ⁴⁸ Yezu amubwîra, erhi: «Ka mukaba murhabwîni ebisômerîne n'ebirhangâzo murhâyemêre?» ⁴⁹ Naye nyamurhwâli, erhi: «Muhânyi, yandagala embere omwana anfire». ⁵⁰ Yezu amubwîra, erhi: «Gendaga, mugala wâwe ali mutaraga». Nyamulume anaciyemêra ako kanwa ka Yezu, alikûla. ⁵¹ Oku aciri omu njira y'okuyandagalira emwâge, abambali bayisha, bamubwîra mpu omugala afumire. ⁵² Abadôsa ensà yonêne arhondêraga okuyumva amagala. Bamu-shuza, mpu: «Nnjo aha nsà nda ishushira

^s**4.33** eby'alya: biri binwa bibirhi: «ebi» na «alya». Omu mashi muba enshishula binwa amango herufi z'izu zibirhi zirhimânana a abugane a, ahinduke â kwo kuderha a mulîri: mpaga agani mamvu: mpagâgani mamvu a abugane e, a anarhoge omu kuhubula, bihinduke byombi e mulîrî: narhenga e bukafu: narhegêBukafu i abugane a, ahinduke y: ebi alya: eby'alya i arhimane o, ahinduke iyu: omukazi oduga budufu: omukazyuduga budufu a arhimana o, a ye mwofi kuli a, anarhoge hasigale: omâna oderha bwenêne: omwanoderha bwenêne o arhimane e, ahinduke we: engoko ekaliwa banagoko: engokwekaliza bana goko n'ebindi n'ebindi....

^t**4.38** Abasârûzi zo Ntumwa, n'abarhwêraga bo balya balêbi bashokoleraga Entumwa, na kulusha boshi, Mwâmi Yezu yêne.

lyamurhengagamwo». ⁵³ Ishe abona oku yo na nsà Yezu amubwîraga, erhi: «Mugala wawe ali mutaraga». Anaciye-mêra yê n'ab'omu mwâge boshi. ⁵⁴ Eco co cisômerîne ca kabiri Yezu àjizire erhi ashubira e Galileya kurhenga e Yudeya.

5

Yezu afumya omulwâla ah'iriba lya Betesta

¹ Enyuma ly'ebyo, lwanaciba lusiku lukulu lw'Abayahudi, naye Yezu ayinamukira e Yeruzalemu. ² Aha maziba g'ebibuzi, omu cishagala c'e Yeruzalemu, haba iriba liderhwa Betesta^u omu ciyahudi. Eryo iriba lijira mbaraza i-rhanu. ³ Balwâla mwandu bakag'igwishira mw'ezo mbaraza: emihûrha, abahinange n'abahozire enjinga bakag'ilingûza oku amîshi gashabagana. ⁴ Bu-lya liguma liguma malahika wa Nyakasane akag'iyandagalira omu maziba n'okushabaganya amîshi. N'erhi amîshi gabaga gabirunduka, owarhangag'ikajamwo ye wanakag'ifuma endwâla yage. ⁵ Hàli muntu muguma, erhi ali myaka makumi asharhu na munani alwâla. ⁶ Yezu anacimubona agwishîre, erhi anamanyire oku emyâka ekola minji kurhenga ali ntyo. Amubwîra, erhi: «Ka walonza okufuma?» ⁷ Naye olya mulwâla, erhi: «Muhânyi, ntajira owaka-mpira omu maziba nka amîshi gabirunduka; na nkaderha nti mmujâge, erhi mpahika, nnanshimâne owundi mira antangaga». ⁸ Yezu amubwîra, erhi: «Yi-muka, oyanke encingo yâwe, ocigendere». ⁹ Olya mulume anacifuma oku ili-ndo liguma; ayanka encingo yâge, agenda». Ci olwo lusiku lwâli lwa sabato. ¹⁰ Abayahudi babwîra oyo muntu wafuma-ga, mpu: «Ene lwa sabato, orhankabarhula encingo yâwe». ¹¹ Naye abashuza, erhi: «Ci owanfumagya anambwîzire, erhi: Yanka encingo yâwe, ogende!» ¹² Bamudôsa, mpu: «Ye ndi oyo wakubwîraga, erhi: Yanka encingo yâwe, ogende?» ¹³ Ci olya muntu wâfumaga arhâli amumanyire, bulya Yezu àli amazo-nga omu lubaga lwâli lulundumîne. ¹⁴ Erhi kugera nsiku, Yezu amushimâna omu ka-Nyamuzinda; anacimubwîra, erhi: «W'oyu wafumire; irhondo orhacijiraga byâha^v, olek'iba kubi kulusha okurhanzi». ¹⁵ Olya mulume anacigend'ibwîra Abayahudi oku Yezu ye wamufumagya. ¹⁶ Okwo kwarhuma Abayahudi barhondêra okumuhivulula mpu bulya akag'ijira ntyo olwa sabato. ¹⁷ Ci yehe abashuza, erhi: «Oku Larha adwîrhe akola erhi nani kwo n'okwo». ¹⁸ Okwo kwarhuma Abayahudi bakâlonza okumuyîrha, arhali okwenge akag'ivuna olwa sabato kwônene, ci bwenene bulya akag'iderha mpu Nyamuzinda ye Ishe n'okucîyumanyanya na Nnâmahanga.

Omukolo gwa Mugala wa Nyamuzinda

¹⁹ Yezu anacishuza, ababwîra, erhi: «Okuli, okuli, mmubwîre, Mugala wa Nnâmahanga arhankahash'ijira ebi arhabonaga Ishe ajira: ngasi byoshi Ishe ajira, n'Omugala kwo na kuguma abijira. ²⁰ Bulya Nyamuzind'Ishe azigira Omugala, n'ebi ajira byoshi, anamuyêrekebyo; acinamuyêreka ebilushire ebyo, murhangâle. ²¹ Nka oku Ishe affûla abafû anabahe obuzîne, kwo n'okwo Omugala naye abalonzize anabahe obuzîne. ²² Bulya Ishe arhatwîra ndi lubanja: ci ngasi lubanja alulîkira Omugala, ²³ Iyo abantu boshi bakenga Omugala, nk'oku bakenga Ishe. Orhakenga Omugala, erhi arhanakenga Ishe wamurhumaga. ²⁴ Okuli, okuli, mmubwîre, oyumva akanwa kâni akanayemêra owantumaga, obuzîne bw'ensiku n'amango erhi bwâge, arhakanahêkwa lubanja, ci ahimire olufû, aja omu buzîne. ²⁵ Neci mmubwîzire: amango gayishire -ganakola go gano- abafire bâyumve izu lya Mwene Nyamuzinda, n'abalikumve banalame.

^u**5.2** Omu cihabraniya, Bet-Hêsed, kuli kuderha «nyumpa ya lukogo», nyumpa ya bwonjo bwa Nnâmahanga

^v**5.14** : Okufuma kw'omubiri ciri cimanyîso c'okufûka kw'omûka. Omuntu Mwâmi Yezu ashimanyire kukwânîne ahinduke muntu muhyâhya, kukwânîne obuzîne bwa Kristu bumujemwo bunamujire mwâna wa Nnâmahanga.

²⁶ Nk'oku Ishe ye nn'obuzîne, kwo anahîre Omugala mpu abe nn'obuzîne, ²⁷ anamuhîre obuhashe bw'okutwa emanja zoshi, bulya ali Mwene-omuntu. ²⁸ Murhasômeragwa n'okwo: bulya amango gayiruka, abali omu nshinda boshi bârhengemwo bamâyumva izu lyâge; ²⁹ abakozire aminja bafûkire obuzîne, n'abajizire amabî bafûkire olubanja. ³⁰ Oku bwâni, ntâco nankahash'ijira niene. Olunyumvirhe lwo ntwâ; n'aka-nwa kâni kashingânîne, bulya ntajira oku nnonzize, ci oku owa-ntumaga alonzize. ³¹ Akaba nie ncihamîriza niene, obuhamîrizi bwani burhali bwo. ³² Wundi odwîrhe wampamîriza, nnamanyire oku obuhamîrizi bwâge kuli nie buli bw'okuli. ³³ Mwâli murhumire abantu emwa Yowane^w, naye adesire okunali. ³⁴ Nie ono ntalonza buhamîrizi bwa muntu; ci ebyo mbidesire nti lyo mucunguka. ³⁵ Yowane kâli kamole katwanyire kanalangashîne; mwânali mulonzize okusîma hisanzi hisungunu omu bumoleke bwâge. ³⁶ Niehe ngwêrhe obuhamîrizi bulushire obwa Yowane: emikolo Larha a-mpâga mpu njire; eyo mikolo njira yo ehamîriza oku Larha ye wa-ntumaga. ³⁷ Na Larha wantumaga, yene ye muhamîrizi wâni. Mw'oyo murhasig'iyumva izû lyâge ciru n'eliguma, murhanasag'ibona obusû bwâge, ³⁸ n'ecinwa cêge cirhammubamwo, bulya oyu arhumaga murhamuyemera. ³⁹ Muhumba Amandiko, bulya mucîkebirwe mpu mwo muba akalamo karhahwa; ci nago kumpamîriza gampamîriza! ⁴⁰ Ci murhalonza okuja emunda ndi lyo mubona obuzîne. ⁴¹ Irengye ly'abantu, ntalilonza. ⁴² Ci mmanyire oku murhajira buzigire bwa Nnâmahanga. ⁴³ Nayishire oku izîno lya Larha, murhananyankiriraga; erhi owundi ankaci-rhuma yenene, oyo mwanamuyankirira. ⁴⁴ Kurhi mwankayemêra mwe mulonza okukuzibwa ngasi muguma n'abâbo, ci obukuze burhenga emwa Nnâmahanga yene murhabulonza? ⁴⁵ Murhamanyaga mpu nie nâmmushobeke emwa Larha. Musa mucîkubagira ye wâmmushobeke. ⁴⁶ Bulya muciyemêraga Musa, mwankanyemîre nani; bulya ebi ayandisire nie abiyandikîre. ⁴⁷ Ci mukaba murhayemîri ebi ayandisire, kurhi mwankayemêra ebinwa byâni?

6

Yezu aluza emigati (Mt 14, 13-21; Mk 6, 32-44; Lk 9, 10-17)

¹ Okuhandi Yezu anacyikirira ishiriza ly'enyanja y'e Galileya, ederhwa Tiberiyadi. ² Abantu mwandu erhi bamushimbire, bulya bâli bâmabona ebisômerîne akag'ijirira abalwâla. ³ Yezu anacirheremera oku ntondo, adaha-lakwo bo n'abaganda bâge. ⁴ Basâka, lwo lusiku lukulu lw'Abayahudi, ali hofi. ⁵ Erhi ayinamula amasû, Yezu abona olubaga lunji lumushimbire. Anacibwîra Filipo, erhi: «Ngahi rhwankagulira emigati bâlya?» ⁶ Amubwîraga ntyo mpu amurhangule, bulya âli amanyire yêne oku ajira. ⁷ Filipo amushuza, erhi: «Emigati ya ngoyo^x ibiri erhankabalumira, ciru ngasi muntu ankahâbwa hisungunu». ⁸ Muguma omu baganda bâge, ye Andreyâ, mulumuna wa Simoni, amubwîra, erhi: ⁹ «Hano hali mwâna muguma odwîrhe migati irhanu y'engano na nfi ibiri; ci kwône cirigi cici eco kuli ogu mwandu gw'abantu?» ¹⁰ Yezu anacibabwîra, erhi: «Mubwîre abantu babwârha». Obukere bwâli ho bunji. Banacibwârha balume nka bihumbi birhanu. ¹¹ Okubundi Yezu ayanka erya migali, n'erhi aba amavuga omunkwa, ayigabira abantu bâli babwârîre, n'enfi kwo na kwo, nk'oku balonzagya. ¹² Erhi baba bamayigurha, abwîra abaganda bâge, erhi: «Mugushe ebihimbi bisigîre, bilek'isherera busha». ¹³ Babigusha, bayunjuza birhimbi ikumi na bibiri by'ebisigaliza by'erya migali irhanu baâyaga. ¹⁴ Erhi abantu babona eco cisômerîne Yezu ajiraga, bakaderha, mpu: «Neci, y'oyu ye mulêbi wayisha en'igulu». ¹⁵ Yezu erhi amanya oku balonza okumugwârha mpu bamujire mwâmi, acigendera, ashub'icîfulika oku ntondo yêneyêne.

^w5.33 5. 33; Lola 1, 19-28.

^x6.7 ngoyo»: Ngoyo ibiri, go mafundo makumî abiri erhi magerha magana abiri. Igerha lyânkafire idinari liguma, lwo luseranga lw'Abaroma.

Yezu alambagira omu nyanja (Mt 14, 22-23; Mk 6, 45-52)

¹⁶ Erhi bijinga, abaganda bâge bayandagalira oku nyanja, ¹⁷ bashonera omu bwârho, bayikira, baja e Kafarnaumu. Bwayira na Yezu arhabahikakwo; ¹⁸ erhi n'empûsi edwîrhe yashungûrha, enyanja yabira. ¹⁹ Bâli bamavugama nka stadi^y makumi abiri n'irhanu erhi makumi asharhu, erhi Yezu ayegêra obwârho ayish'agenda omu nyanja. Banacirhemuka. ²⁰ Ci Yezu ababwîra, erhi: «Niene, murhayôbohaga!» ²¹ Bâli bakola bamuyanka omu bwârho, ci aho honêne o-bwârho bwâhika aha banajaga.

Yezu ayigîriza omu sinagogi y'e Kafarnaumu

²² Erhi buca, olubaga lwâli lusigîre ishiriza lwabona oku obwârho bwâli buguma bwônene n'oku Yezu arhâli abujiremwo haguma n'abaganda bâge. ci bône bâli bagenzire. ²³ Ci kwône agandi mârho gâli gayishire, garhenga e Tiberiyadi, halya baliraga omugati. ²⁴ Erhi abantu babona oku Yezu arhali ho n'oku abaganda bâge ntâbo, baja balonza Yezu. ²⁵ Erhi bamushimâna ishiriza, bamudôsa, mpu: «Yagirwa, mangaci wahikaga eno?» ²⁶ Yezu abashuza, erhi: «Okuli, okuli, mmubwîre, mudwîrhe mwanonza arhali bisômerîne mwâbwîne birhumire, ci bulya mwâlîre emigati mwayigurha. ²⁷ Mukâkola, arhali orhulyo-lyo rhuha rhurhuma, ci ebiryo biyôrha ensiku n'amango birhuma. Ebyo biryo Mwene-omuntu wamuhâbyo, bulya ye Ishe Nyamuzinda ahizirekwo ecima-nyîso câge». ²⁸ Banacimubwîra, mpu: «Kurhi rhwajiraga lyo rhukola emikolo ya Nnâmahanga?» ²⁹ Naye abashuza, erhi: «Omukolo gwa Nnâmahanga kwo kuyemêra oyo arhumaga». ³⁰ Nabo, mpu: «Cimanyîso cici warhuyêrekaga lyo rhukuyemêra? Bici ojira?» ³¹ Balarha balîre amâna^z omu irungu, nka oku biyandisirwe: Abahîre omugati gw'emalunga mpu balye».

³² Yezu anacibashuza, erhi: «Okuli, mmubwîre, arhali Musa wammuhâga omugati gw'empingu; Larha ye mmuha omugati gw'empingu, gwo mugati gw'okunali. ³³ Bulya omugati gwa Nnâmahanga, gwo gulya guhona empingu gunahâne obuzîne en'igulu». ³⁴ Nabo bamubwîra, mpu: «Yagirwa, oruhe ensiku zoshi kuli ogwo mugati». ³⁵ Yezu abasbuza, erhi: «Nie mugati gw'obuzîne; ojîre emunda ndi arhankacishalika, n'onjemîre arhankaciyumva nyôrha. ³⁶ Ci nammubwîzireko: mudwîrhe mwambona ci murhanyemîri. ³⁷ Ebi Larha ampa byoshi byaja emunda ndi, n'ojire emunda^a ndi ntankamukwêba embuga; ³⁸ bulya nahonyire empingu, arhali mpu nkajira oku nalonza, ci oku owantumaga alonza. ³⁹ Naye owantumaga alonza mpu ntarheraga bici muli birya ampaga, ci mpu mbifûle olusiku luzinda. ⁴⁰ Neci, kwo Larha alonza mpu ngasi obona Omugala anamuyemêre abe n'obuzîne bw'ensiku n'amango, nani mmufûle olusiku luzinda».

⁴¹ Ci Abayahudi erhi badwîrhe bacîduduma erhi ye rhumire, bulya anadesi-re, erhi: «Nie mugati gwahonaga empingu». ⁴² Bakaderha, mpu: «Ka arhali ye Yezu, ola mugala wa Yozefu? Ka rhuhabire ishe na nnina? Kurhi akolaga aderha, erhi: «Nahonaga empingu?» ⁴³ Yezu abashuza, ababwîra, erhi: «Murhacîdudumaga. ⁴⁴ Ntâye wankaja emunda ndi nka Larha wantumaga arkamukulwiri; nani nayish'imufûla olusiku luzinda. ⁴⁵ Kuyandisirwe n'abalêbi: Boshi bayish'iyigîrizibwa na Nnâmahanga^b. Ngasi yeshi oyumva enyigîrizo za Larha akanaziyankirira, aja emunda ndi. ⁴⁶ Arhali kwo kuderha oku hali wabwîne Larha, aha nyuma z'olya orhenga emwa Nyamuzinda: oyo ye wabwîne Larha.

⁴⁷ Okuli, okuli, mmubwîzire, oyemîre agwêrhe obuzîne bw'ensiku n'amango. ⁴⁸ Nie mugati

^y**6.19** : Estadi nguma ziri nka meteri 185.

^z**6.31** : Amâna gâli nka mugati mununu gwâmanukaga emalunga oku kulîsa Abayahudi omu iru-ngu. Lul 77. 24.

^a**6.37** : Okuja emunda Yezu ali kwo kumuyemera.

^b**6.45** : Iz 54. 13.

gw'obuzîne. ⁴⁹ Basho balire amâna omu irungu, banafa. ⁵⁰ Ogu gwo mugati guruhenga empingu: owagulyakwo arhakafa. ⁵¹ Nie mugati guzîne gwahonaga empingu; owalya kuli ogwo mugati alama ensiku zoshi; n'omugati nâhâna, gwo mubiri gwâni gwalerhera igulu obuzîne». ⁵² Obwo Abayahudi bakaja kadali bône na nnene, mpu: «Kurhi oyo muntu ankaruha omubiri gwâge mpu rhugulye?»

⁵³ Yezu anacibabwîra, erhi: «Okuli, okuli, mmubwîre, akaba murhaliri orriubiri gwa Mwene omuntu murhananywiri omuko gwâge, nta buzîne bwâba muli mwe. ⁵⁴ Olya omubiri gwâni ananywe omuko gwâni, agwêrhe obuzîne bw'ensiku n'amango, nani namufûla olusiku luzinda. ⁵⁵ Bulya omubiri gwâni cîri cinyôbwa c'okuli. ⁵⁶ Olya omubiri gwâni ananywe omuko gwâni, abêra muli nie nani muli ye. ⁵⁷ Nk'oku Larha wantumaga azîne, nani nzîne muli Larha, ondy naye alama nie ntumire. ⁵⁸ Ogwo gwo mugati gwamanukaga empingu; guruhali gwo muguma n'ogu basho balyaga banagal'ifa. Olya ogu mugati alama ensiku zoshi». ⁵⁹ Ezo nyigîrizo aziyigîrizagya e Kafarnaumu omu sinagogi. ⁶⁰ Erhi baziyumva, banji omu baganda bâge baderha, mpu: «Eci cinwa camazibuha! Ndi wankaciyumva?»

⁶¹ Erhi Yezu amanya oku badwîrhe bacîdu-duma okwo kurhuma, anacibabwîra, erhi: «K'okwo kummusômîre? ⁶² Amango mwâbone mwene-omuntu arheremera aha ayôrhag'aba lyo? ⁶³ Omûka gwo gubamwo obuzîne, omubiri guli gwa busha. Ebinwa mmubwîzire biri mûka, biri buzîne^c. ⁶⁴ Ci muli mwe muli abarhayemîri». Kurhenga omurhondêro erhi Yezu ayishi bandi barhayemêraga na ndi wâmulenganye.

⁶⁵ Anacishub'ibabwîra, erhi: «Co carhumire mmubwîra nti ntâye wankaja emunda ndi nka a-rhakushobwîri na Larha». ⁶⁶ Kurhenga aho banji omu baganda bâge bacîyegûla, banaleka okukamukulikira.

Petro amanya oku Yezu ali Nyamuzinda (Mt 16,16)

⁶⁷ Okubundi Yezu anacibwîra balya lkumi-na-babiri, erhi: «Ka ninyu mukola mwâgenda?» ⁶⁸ Simoni Petro amushuza, erhi: «Yagirwa, emwandi rhwaja? We gwêrhe ebinwa by'obuzîne bw'ensiku n'amango. ⁶⁹ Rhwehe rhuyemîre rhunamanyire oku we Mutagatifu wa Nnâmahanga^d». ⁷⁰ Yezu abashuza, erhi: «Ka ntamwîshogaga oku muli lkumi-na-babiri? Ci muguma muli mwe ali shetani». ⁷¹ Yuda, mwene Simoni w'e Keriyoti aderhaga; bulya ye wali ayish'imulenganya, n'obwo âli wa muli balya lkumi-na-babiri.

7

Yezu arheremera e Yeruzalemu oku lusiku lukulu anayigîriza

¹ Enyuma z'aho, Yezu akageragera omu Galileya; arhankagezire omu Yudeya, bulya Abayahudi bakag'imulonza mpu bamuyîrhe. ² Obwo erhi olusiku lukulu lw'Abayahudi, luderhwa lwa Bihando^e, luli hofi. ³ Bene-wâbo banacimubwîra mpu: «Rhenga eno, oje Yudeya, abaganda b[qwe babone ebi odwîrhe wajira. ⁴ Bulya ntâye walonza okucîmanyisa okola bufundafunda. Obula odwîrhe wajira ebi byoshi, ciyêrekanage omu igulu». ⁵ Ciru na bene-wâbo barhakag'imuyemêra. ⁶ Yezu anacibashuza, erhi: «Amango gani^f ga-rhac'ihika, ci mwehe

^c**6.63** Ebinwa bya Yezu biyerekire omugati gw'empingu biri binwa byakurhuha obuzîne bwa nnâmahanga, na Mûka Mutagatifu yene wakarhuma rhwabiyumva.

^d**6.69** : Mutagatifu wa Nnâmahanga, ye Masiha erhi Kristu.

^e**7.2** : Olwo lusiku lw'ali lwa kuvuga Nnâmahanga omunkwa oku myâka n'okuyibuka amango Abayahudi bakag'ihanda omu mahêma omu irungu erhi barhenga e Misiri. Lwajiragwa omu nsiku nzinda za Cambase n'omu ntanzi za Muhaho.

^f**7.6** : Amango ga Yezu go mango g'okufa n'okufûka kwâge.

amango ginyu gali minja ensiku zoshi. ⁷ Igulu lirhankahash'immushomba; niehe linshomba, bulya mpamîriza oku emikolo yalyo eri mibî. ⁸ Mw'oyo muje oku lusiku lukulu; niehe ntajakw'olwo lusiku lukulu, bulya amango gani garhac'iyunjula». ⁹ Erhi ayûs'iderha ntyo, acibêrera e Galileya. ¹⁰ Ci erhi bene-wâbo baba bamarheremera oku lusiku lukulu, naye ayija bufundafunda, buzira kuciyêrekana. ¹¹ Erhi olusiku lukulu luba, Abayahudi bakamulonza banaderha, mpu: «Ngahi ali?» ¹² Emirhwe y'abantu yakahwehwezanya kuli ye. Baguma, mpu: «Muntu mwinja». Abandi, mpu: «Nanga, adwirhe arheba olubaga». ¹³ Ci ntâye wakag'imuderha n'obwâlagale erhi kuyoôboha Abayahudi kurhumire. ¹⁴ Ekarhikarhi k'olusiku lukulu, Yezu anacisokera e ka-Nyamuzinda, arho-ndêra ayigîriza. ¹⁵ Abayahudi basômerwa, bakaderha, mpu: «Kurhi amanyire amaruba arhanajaga omu masomo?» ¹⁶ Yezu anacibashuza, erhi: «Enyigîrizo zâni zirhali zâni, ci z'olya wantumaga. ¹⁷ Owalonzi'ijira obulonza bwâge, acibo-nera erhi ezi nyigîrizo ziri za Nnâmahanga, nisi erhi niene ncirhumire. ¹⁸ Oderha ebyage yêne, irenge lyâge alonza; ci olonza irenge ly'owamurhumaga, oyo ye derha eby'okuli, arhanabamwo bunywesi. ¹⁹ Ka Musa arhammuhaga Ama-rhegeko? Ci ntâye muli mwe oshimba Amarhegeko! Cici mwalongeza okunyîrha?» ²⁰ Olubaga lwashuza, mpu: «Olimwo shetani. Ndi walonza okukuyîrha?» ²¹ Yezu anacibashuza, erhi: «Kantu kaguma⁹ kône njizire, mwanagal'irhangâla mweshi. ²² Musa ammuhire irhegeko ly'okukembûlwa, arhali kwo kuderha oku Musa walidwîrhe, ci bashakuluzi, munakujire olwa-sabato. ²³ Ntyo omuntu anakembûlwe olusiku lwa sabato buzira kuvuna irhegeko^h lya Musa. Cirhumirage mulungulwa okwenge nafumize omuntu yeshi olwa-sabato? ²⁴ Olubanja murhakag'iluha ocîshizire, ci mukagemera omuntu oku ana-kwânîne».

Abantu baja kadali oku cisisi ca Kristu

²⁵ Obwo baguma omu bantu b'e Yeruzalemu bakaderha, mpu: «K'arhali ye badwîrhe balonza okuyîrha oyu? ²⁶ Ci y'oyu odwîrhe aderha n'obwâlagale na ntâko bamubwîzire! K'abakulu b'ecihugo babwinage okunali oku ye Kristu? ²⁷ Ci kwône oyo rhurhahabiri ecisisi câge; Kristu yehe amango ayisha, ntâye wâmanye ali wa ngahi». ²⁸ Obwo Yezu erhi adwîrhe ayigîriza omu ka-Nyamuzi-nda; anaciderha, erhi: «Neci, munyishi munamanyire ndi wa ngahi! Ci kwônene arhali niene nacîdwîrhe; ci owantumaga ali w'okunali, murhanamuyishi. ²⁹ Niehe mmuyishi, bulya ye cisisi câni, bulya ye wanantumaga». ³⁰ Balonza okumugwârha; ci ntâye wamuhumirekwo, bulya amango gâge garhal'ichika.

Yezu abwîra Abayahudi oku ali hofi agende

³¹ Muli eyo ngabo y'abantu, banji bamuyemêra. Bakacijamwo, mpu: «K'amango Kristu ayisha acijira ebisômerîne bilushire ebi oyo muntu ajizire?» ³² Abafarizeyi bayumva oku olubaga ludwîrhe lwamukûnga kungan'aho; barhuma abaganda mpu bamugwârhe. ³³ Lero Yezu anacibabwîra, erhi: «Nciri ni-nyu hisanzi hisungunu ngal'icigalukira emwa owantumaga-. ³⁴ Mwacinnonza munambuleⁱ, n'aha nabà, murhankahahika». ³⁵ Nabo Abayahudi bakabwîrizanya, mpu: «Ngahi aho aja, rhubule kumubona? K'aja omu Bayahudi bashandabîne emw'abapagani, agend'iyigîriza abapagani? ³⁶ Kwo kurhi okwo adesire, erhi: «Mwacinnonza munambule, n'aha nabà, murhankahahika?»

⁹**7.21** kantu kaguma: Omulwâla afumagya aha iriba lya Betesta (5, 1-9).

^h**7.23** : Okukembûla kwâli nka kufumya ecirumhu c'omuntu, kurhânali kuhanzibwe. Kurhi okufumya omuntu yeshi kwankabâga kubi?

ⁱ**7.34** : Nnâmahanga alonzibwa amango acibonekana. Owageza ago mango n'oluhînzo, anayish'imulonza anamubule. «Obwenge bwa nyuma nshuzo bufa». Ntyo kwo Abayahudi babîre: ama-ngo gâbo gâgezire.

Yezu alaganya amîshi g'akalamo

³⁷ Oluzinda lw'olusiku lukulu, lwo lulushire ezindi, Yezu anaciyimanga, ayakûza n'izû linene, erhi: «Ngasi ogwêrhwe n'enyôrha, ayishe emunda ndi; na ngasi onyemîre, anywe. ³⁸ Nk'oku Amandiko gadesire: enyishi z'amîshi g'obu-zîne zâhulule omu nda yâge». ³⁹ Aderhaga Mûka Mutagatifu abamuyemêre bâli bayish'ihâbwa; bulya barhâl'isag'ihâbwa Mûka Mutagatifu, kulya kuba Yezu arhâli aj'ikuzibwa.

Bashub'ija kadali oku cisisi ca Kristu

⁴⁰ Banji omu bantu bayumvagya okwo omu lubaga, bakaderha, mpu: «Okuli, y'oyu ye mulêbi!»
⁴¹ Abandi, mpu: «Ye Kristu!» Ci abandi bakashuza, mpu: «Ka Kristu ankarheng'e Galileya? ⁴² K' Amandiko garhadesiri mpu omu bûko bwa Daudi, omu lugo lw'e Betelehemu Kristu anârhenge?»
⁴³ Obwo olubaga lwalyâna erhi ye rhuma. ⁴⁴ Baguma balonza okumugwârha, ci ntâye wamuhizirekwo okuboko. ⁴⁵ Abaganda banacishubûka, baja emw'abajinji b'abadâhwa n'Abafarizeyi. Nabo babadôsa, mpu: «Carhumire murhamulêrha?» ⁴⁶ Abaganda bashuza, mpu: «Nta muntu okol'oshambîre aka oyu muntu!» ⁴⁷ Abafarizeyi banacibashubiza, mpu: «Kuziga ninyu mwacîrikirîre ntyo! ⁴⁸ K'omu barhambo erhi omu Bafarizeyi hali omuyemîre? ⁴⁹ Ci obu buso bw'abantu barhishi Marhegeko bali bakagwal» ⁵⁰ Muguma muli bo, ye Nikodemu, olya wali ojîre emwa Yezu, anacibabwîra, erhi: ⁵¹ «K'irhegeko lirhu lina-twîre omuntu barhanaj'imuyumva n'okumanyirira eci ajizire?» ⁵² Bamushuza, mpu: «K'oli Mugalileya nawe? Osome bwinja, wabona oku e Galileya erharhe-nga mulêbi». ⁵³ Okubundi ngasi muntu anacigaluka emwâge.

8

Omukazi w'omugonyi

¹ Yezu yehe acijira oku ntondo y'Emizeti. ² Ci erhi guba mucêracêra, ba- shub'imubona omu ka-Nyamuzinda, n'olubaga lwoshi lwamukunjukakwo. Anacibwârhalâ, arhondêra abayigîriza.
³ Abashamuka b'ihano n'Abafarizeyi bamulêrhera omukazi wagwârthagwa omu bugonyi, bamuhira ekagarhî k'aba-ntu boshi, ⁴ babwîra Yezu, mpu: «Waliba Muyigîriza, oyu mukazi agwâsirwe masi-masi omu bugonyi. ⁵ N'omu Marhegeko, Musa adesire mpu abakazi ba bene abo mabuye rhwakâbabanda. Nawe we kurhi obwine?» ⁶ Baderhaga ntyo mpu bamurhege, lyo babona oku bamulega. Ci Yezu aciyunamira, arhondêra ayandika ahanshi n'omunwe gwâge.
⁷ Erhi abona barhamurhengakwo, anaciyi- namuka, ababwîra, erhi: «Olya orhasag'ijira câha muli mwe amubandage ibuye ly'oburbanzi!» ⁸ Anacishub'iyunama, ashub'irhondêra ayandika ahanshi.
⁹ Erhi bayumva ebyo binwa, bakayongoloka muguma muguma, kurhangira oku bashosi; na ntyo Yezu asigala yenene n'olya mukazi wali halya bwimanga. ¹⁰ Okubundi Yezu anaciyinamuka, amubwîra, erhi: «We mukazi, ngahi bali? Ka ntâye wacikutwîrre olubanja?» ¹¹ Naye, erhi: «Ntâye, Yagirwa!» Yezu, erhi: «Nani ntâko nacikujira. Cigenderage, ci irhondo orhacihîra okahemuka».

Yezu ko kamole k'igulu

¹² Yezu ashub'ibabwîra, erhi: «Nie kamole k'igulu; onkulikire arhankagenda omu mwizimya, ci aba n'obumoleke bw'obuzîne».

Baja kadali oku buhamîrizi bwa Yezu

¹³ Abafarizeyi banacimubwîra, mpu: «Obu wêne odwîrhe wacîhamîririza, obuhamîrizi bwawe buli ntâbwo». ¹⁴ Yezu abashuza, erhi: «Neci, niene nie ncîhamîririza, ci kwône obuhamîrizi bwâni buli bw'okuli, bulya nyishi aha nte-nga n'eyi nyêrekire; ci mwehe murhishi aha mpubuka n'aha nâlola. ¹⁵ Mw'oyo, nka mwatwa olubanja, mubiri mulola; nie ono ntatwîra ndi lubanja; ¹⁶ na

nkatwa olubanja, olubanja lwâni luli lw'okuli, bulya ntali nienene, ci nie n'olya wantumaga.¹⁷ N'omu Marhegeko ginyu kuyandisirwe mpu obubamîrizi bwa bantu babiri buli bw'okuli.¹⁸ Ncîhamîririza niene, na Larha wantumaga naye ampamîririza». ¹⁹ Banacimudôsa, mpu: «Sho, ngabi aba?» Yezu abashuza, erhi: «Murhanyishi, murhishi na Larha; mucimmanyaga, mwankamanyire na Larha». ²⁰ Ebyo binwa abiderheraga omu ka-Nyamuzinda, aha bwa mucîmba gw'ecibîkiro, erhi adwîrhe ayigîriza. Ntâye wadesire mpu amuhirakwo olunu, bulya amango gâge garhal'icîhika.

Yezu arhonda Abayahudi babula-buyemere

²¹ Yezu ashub'ibabwîra, erhi: «Nâcîgendera; mwannonza munafâne ecâha cinyu. Aha naja murhankahahika». ²² Abayahudi bakadôsanya, mpu: «Ka kucîniga acîniga obu adwîrhe aderha, mpu: «Aha naja murhankahahika?» ²³ Yezu ashub'iderha, erhi: «Mw'oyo muli b'idako, nani ndi w'enyanya. Mw'oyo muli b'en'igulu, niehe ntali w'en'igulu. ²⁴ Nammubwîzire nti mwafâna ebyâha binyu. Neci, akaba murhayemîri oku nie Nyamubâho^j, mwafâna ebyâha binyu». ²⁵ Banacimubwîra, mpu: «Oli ndi?» Yezu abashuza, erhi: «Oyo nammubwîzire. ²⁶ Ngwêrhe binji naderha kuli mwe, binji bammutwîrakwo oluba- nja; ci owantumaga arhaderha ebirhali by'okuli, n'ebi narhenzagya emwâge byo nanderha en'igulu». ²⁷ Bôhe barhumvagya oku Ishe aderhaga. ²⁸ Obwo Yezu anacibabwîra, erhi: «Amango mwayinamula Mwene-omuntu, lyo mwamanyanya oku nie Nyamubâho n'oku ntâco njira oku bwâni bwâni; ebi Larha anyigîrize byo nderha, ²⁹ n'owantumaga rhwe naye rhuba; arhandekaga nie-ne, bulya ensiku zoshi njira ebimusîmîsa». ³⁰ Erhi aba adwîrhe aderha ntyo, banji bàmuyemêra.

Yezu n'Abrahamu

³¹ Okuhandi Yezu anacibwîra balya Bayahudi bali bamuyemire, erhi: «Mukasêra oku binwa byâni, mwâba baganda bâni b'okunali; ³² mwamanyanya okuli, n'okuli kwammurhenza omu buja». ³³ Bamushuza, mpu: «Rhuli h'iburha ly'Abrahamu na nta mango rhusag'iba baja b'omuntu. Kurhi wankarhubwîraga, mpu: mwayish'iba bantagengwa?» ³⁴ Yezu anacibashuza, erhi: «Okuli, mmubwîre, ngasi muntu ojira ecâha ali muja. ³⁵ N'omuja arhabêra omu nyumpa ensiku zoshi; omwâna yeki omuba ensiku zoshi. ³⁶ Erhi Omugala akammucungula, mwanarhenga omu buja lwoshi. ³⁷ Neci, manyire oku muli iburha ly'Abrahamu; kurharhuma murhalonza okunyîrha, bulya ecinwa câni cirhamuja emurhima. ³⁸ Nie ono nderha ebi nabwine emwa Larha, ninyu mujira ebi mwayumvirhe emwa sho». ³⁹ Bamushuza, mpu: «Ci Abrahamu ye Larha!» Yezu ababwîra, erhi: «Mucibâga bene-Abrahamu, singa kwo mujira ak' Abrahamu. ⁴⁰ Ci mw'abo mwalonza okunyîrha okwenge namammubwîra ebinali nayumvirhe emwa Nnâmahanga. Okwo A-brahamu arhakujiraga! ⁴¹ Mw'oyo bijiro bya sho mujira». Banacimubwîra, mpu: «Rhurhaburhagwa omu bugonyi^k; Larha ali muguma: ye Nnâmahanga». ⁴² Yezu anacibabwîra, erhi: «Nnâmahanga acibâga Sho, singa munzigira, bulya muli Nyamuzinda mpubuka n'emwâge narhengaga. Arhali niene nacîdwîrhe, ci ye wantumaga. ⁴³ Cici cirhuma murhayumva enderho zâni? Bulya murha-nkahash'iyumva ebinwa byâni! ⁴⁴ Sho ye shetani, na nyifinjo za sho mulonza okujira. Kurhenga omurhondêro erhi ali mwisi wa bantu; arhali wa kuderha okuli, bulya okuli kurhamubamwo. Nk'aderha eby'obunywesi, omu murhima gwâge abikûla, bulya ali munywesi ye n'ishe w'obunywesi. ⁴⁵ Niehe murhayemêra, bulya nderha okunali. ⁴⁶ Ndi muli mwe

^j**8.24** : Erhi Musa adôsa Nyamuzinda izino lyâge (Lub 3, 13-15), amushuza, erhi: «Nie Nyamubaho», erhi: «O-bwire abana b'Abayahudi oku Nyamubâho ye kurhumire». Naye Yezu, bulya ali Nyamuzinda, ye Nyamuhâho.

^k**8.41** Obugonyi: Omu kanwa k'Abalêbi, obugonyi kwo kugomera Nnâmahanga.

^l**8.43** : Barhakayemêra ebinwa by'okuli, co cirhumire ulya bali bantu ba shetani, ye mushombanyi w'eby'okuli.

wankanyagîriza oku câha? Akaba nderha okunali, cirhuma murhanyemêra? ⁴⁷ Oli wa Nnâmahanga ayu-mva ebinwa bya Nnâmahanga; akaba murhabiyumva, kwo kuderha oku murhali ba Nnâmahanga». ⁴⁸ Abayahudi bamushuza, mpu: «Rhurhahabaga erhi: rhuderha nti oba Musamâriya n'oku shetani akubamwo». ⁴⁹ Yezu abashuza erhi: «Ntalimwo shetani, ci ndwîrhe naha Larha obukuze, ninyu mudwîrhe mwangayaguza. ⁵⁰ Nie ono, ntalonza irenge lyâni; hali olinnongeza, ye wanayi- sh'itwa olubanja. ⁵¹ Okuli, okuli, mmubwîzire, oshimba ebinwa byâni arhakabona lufû ciru n'eliguma». ⁵² Abayahudi bamubwîra, mpu: «lero rhwamamanya bwinja oku shetani akulimwo. Abrahamu afire, n'abalêbi nabo bafa; nawe, mpu: «Oshimba ebinwa byâni arhakabona lufû ciru n'eliguma!» ⁵³ K'olushiraga Larha Abrahamu wafire? N'abalêbi nabo bafire. Oligi ndi we?» ⁵⁴ Yezu abashuza, erhi: «Nciîkuzagya niene, irenge lyâni lyali lyaba busha; Larha ye nkuza, olya muderha mpu ye Nyamuzinda winyu, ⁵⁵ n'obwo murhamuyishi. Niehe mmuyishi, n'erhi nakaderha nti ntamuyishi, nanaba munyvesi akinyu. Ci mmuyishi nansimba akanwa kâge. ⁵⁶ Sho Abrahamu acîshingiraga okuyish'ibona Olusiku lwâni^m; alubwîne anacîshinga bwenêne». ⁵⁷ Abayahudi banacimubwîra, mpu: «Ci orhac'ibona myaka makumi arhanu; ngahi waciboneraga Abrahamu?» ⁵⁸ Yezu abashuza, erhi: «Okuli, okuli, mmubwîzire, erhi Abrahamu arhac'iba, erhi ho mbâ». ⁵⁹ Banaciyanka amabuye mpu bamubandego, ci Yezu aciyongolokera, arhenga omu ka-Nyamuzinda.

9

Yezu afumya omuhûrha kurhenga okuburhwa

¹ Erhi agera, abona omuntu waburhagwa ali muhûrha. ² Abaganda âage bamudôsa, mpu: «Waliha Muyigîriza, ndi wajizire ecâha, oyu muntu erhi ababusi bâge, obûla abusirwe muhûrha?» ³ Yezu, erhi: «Oli ye oli ababusi bâge nta câha bajizire, ci mpu lyo obuhashe bwa Nnâmahanga bubonekana kuli ye. ⁴ Obûla bwacibona, kukwânîne njire emikolo y'owantumaga: obudufu buyiruka^q, n'obudufu burhakola. ⁵ Obu nciri en'igulu, ndi bumoleke bw'igulu». ⁶ Erhi aba amaderba ntyo, anacitwîra ahanshi, ajira orhujondo n'amarhi gâge, arhushîga oku masû ga gulya muhûrha. ⁷ Okubundi amubwîra, erhi: «Jaga ocishuke omu iriba lya Silowe» kwo kuderha: orhumirwe. Gulya muhûrha gwagenda, gwacishuka gwanagaluka erhi gukola gwabona n'obwâlaga. ⁸ Abalungu bâge n'abantu bakag'iyôrha bamubona aja ahûnahûna, baderba, mpu: «K'arhali olya wakag'iyôrha ahûnahûna oyu?» ⁹ Baguma, mpu: «Yenêne». Abandi, mpu: «Arhali ye, ci wundi omushushire». Naye, erhi: «Nie nêne». ¹⁰ Bamudôsa, mpu: «Kurhi amasû gâwe gabungûsire?» ¹¹ Abashuza, erhi: «Olya baderha mpu ye Yezu, ye wajiraga orhujondo, arhunshîga oku masû, anambwîra, erhi: «Jaga ocîshuke omu iriba lya Silowe». Nayija, nacîshuka, nanabona». ¹² Bamudôsa, mpu: «Ngahi ali?» Naye, erhi: «Ntishi». ¹³ Banacikanyanya olya muntu wali muhûrha emw'Abafarizeyi. ¹⁴ Olusiku Ye-zu ajiraga orhujondo anamuzibûla amasû lwâli lwa sabato^r. ¹⁵ Abafarizeyi nabo bashub'imudôsa kurhi amasû gâge gabungûkaga. Naye, erhi: «Anshîga orhujo-ndo oku masû, nagend'icishuka, nankola ndwîrhe nabona». ¹⁶ Bafarizeyi baguma, mpu: «Oyo muntu arharhenga emwa Nnâmahanga, bulya arhakenga Saba-to». Abandi, mpu: Kurhi omunya-byâha ankajira ebisômerîne biri nk'ebi?» Bacigabamwo bonene na bonene. ¹⁷ Banacishub'idôsa olya wâli muhûrha, mpu: «Nawe kurhi odesire kuli oyo

^m**8.56** : Olusiku lwa Yezu, lwo lusiku acîyêrekana omu irenge lyâge. Olwo lusiku lwa Kristu, Abrahamu alubwîne omu bulêbi.

^q**9.4** : Ensiku Kristu agezize en'igulu, kwo zâli nka mulegerege gwa mukolo. Ebijingo by'ogo mulegerege n'obudufu, lwo lusiku lw'amababale n'okufa kwa Yezu. Co carhumaga abwira abaganda olusiku ahânagwa mpu «bukola bwâmi bwa mwizimya» (Lk 22,53).

^r**9.14** : Okujira orhujondo gwâli mukolo guhanzibwe olwa-sabato.

wakuzibûlaga amasû?» Naye, erhi: «Ali mulêbi». ¹⁸ Ci Abayahudi barhalonzagya okuyemêra oku oyo muntu ali muhûrha n'oku akol'adwîrhe abona. Kwo kuhamagala ababusi bâge. ¹⁹ Babadôsa, mpu: «Ka mugala winyu oyu, olya muderha mpu aburhagwa muhûrha? Kurhi akolaga adwîrhe abona?» ²⁰ Ababusi bâge bashuza, mpu: «Rhuyishi oku rhwe rhwamuburhaga n'oku aburhagwa erhi afîre amasû. ²¹ Ci oku akola adwîrhe abona n'owamuzibûlaga amasû, rhurhishi. Mumudôse; akola mulume, yêne acîderhera». ²² Bwôba bwa Bayahudi bwarhumaga ababusi bâge baderha ntyo; bulya bâli erhi bahizire mpu owaderhe oku Yezu ye Kristu anakagwe omu sinagogi. ²³ Co carhumaga ababusi bâge baderha, mpu: «Akola mulume; mumudôse yene». ²⁴ Abayahudi bashub'imuhamagala obwa kabiri, bamubwîra, mpu: «Okuze Nnâmahanga! Rhwehe rhuyishi oku ola muntu ali munyabyâha». ²⁵ Naye, erhi: «Akaba ali munya-byâha, ntishi; kantu kaguma kône mmanyire: nâli muhûrha na buno nkola ndwîrhe nabona». ²⁶ Banacimudôsa, mpu: «Kurhi kulya akujizire? Kurhi akuzibwîre amasû?» ²⁷ Abashuza, erhi: «Nammubwîzire mîra, mu-rhanayumvîrhe. Carhuma mwalonza nshub'immubwîra? Nkaba ninyu mwalo-nza okuba baganda bâge?» ²⁸ Banacirhondêra bamujacira, mpu: «Okaba muganda wâge! Rhwehe rhuli baganda ba Musa. ²⁹ Rhwehe rhuyishi oku Musa ye Nnâmahanga abwîzire ebinwa byâge; ci oyo rhurhishi ali wa ngahi?» ³⁰ Olya mulume abashuza, erhi: «Lero namasômerwa! Murhishi ali wa ngahi omuntu onfumize obuhûrha! ³¹ Rhuyishi oku Nyamuzinda arhayumvirhiza banyabyâha, ci omuntu omurhumikira n'ojira oku alonza ye ayumvirhiza. ³² Ka mukola muyumvîrhe omuntu azibwîre amasû gw'owaburhagwa muhûrha? ³³ Acibaga arhali emwa Nnâmahanga arhenga, ntâco anankajirîre». ³⁴ Bamushuza, mpu: «Kurahenga omu nda ya nyoko erhi oyunjwîre byâha, onakola mpu warhuyigîriza!». Banacimulibirhakwo. ³⁵ Yezu ayumva oku bamulibisirekwo. Erhi bacishimânana, amubwîra, erhi: «K'oyemîre Mwene-omuntu?» ³⁶ Naye, erhi: «Ye ndi, Nyakasane, mmuye-mêre?» ³⁷ Yezu amubwîra, erhi: «Omubwîne, ye dwîrhe akudesa». ³⁸ Naye, erhi: «Nyemîre, Nyakasane!» Anacifukama embere zâge. ³⁹ Okuhandi Yezu anaciderha, erhi: «Kucîranula kwandwîrhe en'igulu: Iyo abarhabona babona, n'ababona babe mihûrha». ⁴⁰ Abafarizeyi bahali erhi bayumva, bamudôsa, mpu: «Ka rhuligi mihûrha nirhu?» ⁴¹ Yezu ababwîra, erhi: «Mucibaga mihuûrha, rhinga nta câha mugwêrhe^s. Ci mwehe, mpu: Kubona rhubona! Co ci-rhumire ecâha cinyu ho cinaciri».

10

Lungere mwinja

¹ «Okuli, okuli, mmubwîre, orhayishiba emuhanda omu lugo lw'ebibuzi, ci ayishe muli yindi njira, erhi ciri cishambo na cishumûsi. ² Naye oyisha emuhanda, ye mungere w'ebibuzi. ³ Oli oku lumvi anamuyigulire, n'ebibuzi binayumve izû lyâge. Anahamagale ebibuzi byâge ciguma ciguma, anabihuluse. ⁴ Nka bikola biri emuhanda, anabilongolera nnabyo, n'ebibuzi binamuyishe omu nyuma, bulya biyishi izû lyâge. ⁵ Ci ecigolo, birhankacikulikira; byanaciyâka, bulya birhamanyiri izû ly'ebigolo». ⁶ Yezu abatwa ogwo mugani, ci barhamanyaga ebi alonzagya okuderha. ⁷ Lero anacihabwîra, erhi: «Okuli, okuli, mmubwîzire: nie muhango gw'e- bibuzi. ⁸ Abâli bayishire embere zani boshi, biri bishambo na bishumûsi; n'ebibuzi birhabayumvagya. ⁹ Nie muhango; ongeramwo, kucira acira; anagera anahuluke, agal'ishigâna obwasi akera. ¹⁰ Ecishambo cikîsha, erhi kuzimba ciri n'okuyirha n'okushereza. Niehe ecandwîrhe, nti ebibuzi bibone akalamo, akalamo kanene. ¹¹ Ndi lungere mwinja. Lungere mwinja anahâne obuzîne bwâge erhi bibuzi byâge birhuma. ¹² Omulimya, orhali lungere n'orhali nn'ebibuzi, akabona

^s**9.41** : Balya Bayahudi barhayemiri Yezu bali muhûrha, ci barhalonz'imanya oku bali yo; na ntyo barhankafuma.

eciryanyi, analeke ebibuzi, aciyâkire, n'eciryanyi canabiyâbukamwo, cibishandâze. ¹³ Ajira ntyo bulya ali mulimya na nta buzigire ajira oku bibuzi. ¹⁴ Ndi lungere mwinja; nyishi ebibuzi byâni, nabyo ebibuzi byâni binyishi, ¹⁵ nka kulya Larha anyishi nani nyisbi Larha; nampâne obuzîne bwâni ebibuzi byâni birhuma. ¹⁶ Ngwêrhe ebindi bibuzi birhali muno lugoⁿ; nabyo kukwânîne mbilerhe; byayumva izù lyâni, na ntyo habe buso buguma na lungere muguma. ¹⁷ Eci Larha antonyeza kuli kuba bulya mpâna obuzîne bwâni lyo nshub'ibugalukana. ¹⁸ Ntâye wankabunyanka, ciniene mbuhâna. Njira obubashe bw'oku-buhâna n'okushub'ibuyanka: lyo irhegeko Larha ampîre». ¹⁹ Abayahudi bacigabamwo erhi ebyo binwa birhuma. ²⁰ Banji muli bo bakaderha, mpu: «Sbetani omulimwo, adwîrhe ahahabuka. Okumuyumvirhiza kuli kurhamira busha». ²¹ Abandi, mpu: «Ebyo binwa birhali bya muntu olimwo shetani. Ka shetani ankazibûla amasù g'omuhûrha?»

Yezu amanyisa Abayahudi oku ye Mwene-Nnâmahanga

²² Byanaciba ntyo! Bajira olusiku lukulu lw'aka-Nyamuzinda^o e Yeruzale-mu. Gali mango ga mpondo. ²³ Yezu akageragera omu ka-Nyamuzinda omu mbaraza ya Salomoni. ²⁴ »Abayahudi banacimuzunguluka, mpu: «Mangaci warhurhûza emirhima eleke okumanana? Akaba we Kristu, rhubwîre n'obwâlagale». ²⁵ Yezu abashuza, erhi: «Nammubwîzire, ci murhayemêra. Ebi njira oku izîno lya Larha^p byo bimpamîriza; ²⁶ ci murhayemêra bulya murhali b'omu bibuzi byâni. ²⁷ Ebibuzi byâni binayumve izù lyâni; mbiyishi, nabyo binankulikire. ²⁸ Mbiha obuzîne bw'ensiku n'amango; nta mango byâhere na ntâye wankabinkûla omu maboko. ²⁹ Larha wabimpaga ali mukulu kulusha boshi, na ntâye wankakûla akantu omu nfune za Larha. ³⁰ Larha na nani rhuli muguma». ³¹ Abayahudi balerha amabuye mpu bamubandego. ³² Yezu anacibabwîra, erhi: «Nammuyeresire minja manji garhenga emwa Larha; muli go lihi mwaâmbandira amabuye?» ³³ Abayahudi bamushuza, mpu: «Garhali minja wajizire garhuma rhwakubanda amabuye, ci bulya walogosire ene ocijira Nnâmahanga n'obwo oli muntu». ³⁴ Yezu anacibashuza, erhi: «Ka kurhayandisirwi omu Ma-rhegeko ginyu: Nadesire nti: muli ba-nyamuzinda^q. ³⁵ Ecitabu c' Amarhegeko cidesirage oku balya ebinwa bya Nyamuzinda bibwirwa bali ba-nyamuzinda n' Amandiko garhankazâzibwa; ³⁶ ninyu oyu Nyamuzind'Ishe ayimikaga anamurhuma en'igulu, mpu: «Wamalogorha», okwenge nadesire, nti: «Nie Mwene-Nyamuzinda!» ³⁷ Akaba ntakola emikolo ya Larha, murhanyemêraga; ³⁸ ci akaba nyijira, mukalahira kwanyemêra, nyemêreri ciru ebyo bijiro, munayôrhe mumanyire oku Larha andimwo n'oku nani ndi muli Larha». ³⁹ Baderha mpu bamugwârhe, ci abafuma.

Yezu aja ishiriza lya Yordani

⁴⁰ Asub'icîjîra ishiriza lya Yordani, emunda Yowane akag'ibatiziza, anayi-bêra. ⁴¹ Bantu banji bakâja emunda ali. Bakâbwîrana, mpu: «Yowane nta cisômerîne ciru n'eciguma ajizire; ci ngasi ebi adesire kuli oyo muntu byoshi byâli by'okunali». ⁴² Na ntyo, banji bàmuyemêra.

ⁿ**10.16** Bindi bibuzi birhali omu lugo: Ebyo bibuzi birhali omu lugo, bo balya hoshi barhali omu Ekleziya ya Kristu, lwo lugo lw'ebibuzi byayumvirhe izù lyâge.

^o**10.22** : Olwo lusiku lwakengezagya okuyûbakwa n'okugishwa kw'aka-Nyamuzinda.

^p**10.25** *Larha* Kwo Mwâmi Yezu ayôrhaga aderha Nyamuzinda ntyo

^q**10.34** : Ako kanwa kayêrekire abatwi b'emanja bakag'iderhwa «ba-nyamuzinda», bulya oku-twa emanja kuli kwa Nyamuzinda. Kuziga nta kulogorha Mwâni Yezu alogosire ene aciderha Nyamuzinda, bulya abantu kwône banaderhwe «banyamuzinda» (Lul 81[82],6).

11

Yezu afûla Lazaro.

¹ E Betaniya, emwâbo Mariya na mwene wâbo Marta yali omulume mu-lwâla, mpu ye Lazaro. ² Mariya y'olya washîgaga Yezu omugavu anamuhorhola amagulu n'emviri zâge. Mushinja wâbo Lazaro ye wâli mulwâla. ³ Bâli bâbo bombi barhumizagya emwa Yezu, mpu: «Yagirwa, olya ozigira, alwâla». ⁴ Erhi Yezu akuyumva aderha, erhi: «Eyo ndwâla erhali ya kufa; ci eri ya kumanyîsa irenge lya Nnâmabanga, lyo Mugala wa Nnâmahanga akuzibwa». ⁵ Yezu azigiraga Marta n'omulumuna na Lazaro. ⁶ Erhi ayumva oku Lazaro alwâla, ageza zindi nsiku ibiri aho ali. ⁷ Okubundi abwîra abaganda bâge, erhi: «Rhuje e Yudeya». ⁸ Abaganda bâge bamushuza, mpu: «Waliba Muyigîriza, kurhi washubîrira e Yudeya n'obwo kurhaz'igera nsiku Abayahudi balonzagya okukubanda amabuye?» ⁹ Yezu abashuza, erhi: «Ka omu lusiku ensâ zirhaba ikumi n'ibiri? Ogenda mushi arhasaârhalâ, bulya adwîrhe abona obumoleke bw'igulu; ¹⁰ ci ogenda budufu ye saârhalâ, bulya arhacibona». ¹¹ Erhi aba amababwîra ntyo, ayushûla, erhi: «Omwîra wirhu Lazaro ali îro; nagend'imutula». ¹² Nabo abaganda bâge, mpu: «Nyakasane, akaba îro ali, afuma». ¹³ Yezu alonzagya okuderha oku anafîre, ci bôhe bamanya mpu îro lya kurhamuka. ¹⁴ Lero Yezu ahumanula, erhi: «Lazaro anafîre; ¹⁵ nansîmire bulya ntâhali, lyo muyemêra. Ci rhujage emunda ali». ¹⁶ Naye Tomaa, oderhwa Didimu, abwîra abâbo baganda, erhi: «Kanyi nirhu rhujeyo, rhugend'ifa rhwe naye!» ¹⁷ Erhi Yezu ahika, ashimâna Lazaro ali nsiku ini abishirwe. ¹⁸ Kurhenga e Betaniya kuhika e Yeruzalemu ziri stadi^r ikumi n'irhanu zône. ¹⁹ Bayahudi banji bâli bayishire aho mwâbo Marta na Mariya mpu babarhulirize oku lufû lwa mushinja wâbo. ²⁰ Erhi Marta ayumva oku Yezu ayiruka, agend'imulinga, naye Mariya asigala abwarhîre omu nyumpa. ²¹ Marta abwîra Yezu, erhi: «Ocibâga hano, mushinja wâni arhankafîre. ²² Ci kwône manyire oku na buno ngasi coshi wankahûna Nnâmabanga·anakuhaco». ²³ Yezu amubwîra, erhi: «Mushinja waâwe âfûka», ²⁴ Marta, erhi: «Manyire oku afûka omu bufûke bw'olusiku luzinda». ²⁵ Yezu amubwîra, erhi: «Nie bufûke. Onyemire, ciru akafa, alama; ²⁶ na ngasi yeshi olama muli nie onanyemêra, arhakafâ ciru n'eliguma. Okwo, ka okuyemîre?» ²⁷ Naye, erhi: «Neci, Yagirwa, nyemîre oku we Kristu, Mugala wa Nyamuzinda wayishire en'igulu». ²⁸ Erhi ayûs'iderha ebyo binwa, aj'ihamagala mwene wabo Mariya. Amuhwehwerheza, erhi: «Omuyigîriza kwo ali kuno, akuhamagire». ²⁹ Mariya erhi ayumva okwo, anacibaduka ho na halya, aja emunda Yezu âli». ³⁰ Yezu arhâli acija omu lugo; aciri halya Marta amushimânaga. ³¹ Abayahudi bâli omu nyumpa na Mariya banakag'imurhuliriza, erhi babona abaduka anahuluka bulibirha, bamukulikira, bamanya mpu aj'ilakira ebwa cusho. ³² Erhi Mariya ahika aha Yezu ali n'erhi amubona, acikwêba aha magulu gâge, erhi: «Nyakasane, ocibaga hano, mushinja wâni arhakafîre!» ³³ Yezu erhi abona agwîra emirenge haguma n'Abayahudi bâli naye, ecifufu camugwârha anayumva oburhe. ³⁴ Anacidôsa, erhi: «Ngahi mwamuhizire?» Bamushuza, mpu: «Waliha, yishaga ohabone». ³⁵ Yezu anacirhondêra arhoza emirenge. ³⁶ Obwo Abayahudi banaciderha, mpu: «Neci amusîmaga wa!» ³⁷ Ci abandi muli bo baderha, mpu: «Ci ye wazibûlaga amasû ga gulya muhûrha! Ka arhankahashire okurhegeka oyu arhafa?» ³⁸ Yezu ashub'igwârha n'ecifufu, aja ebwa cusho. Gwâli mwîna gufûnisirwe n'ibuye. ³⁹ Yezu anacibabwîra, erhi: «Kûli eri ibuye!» Marta, erhi: «Waliha, akola adwîrhe abaya» bulya ene lwo lusiku lwa kani». ⁴⁰ Yezu amushuza, erhi: «Ka ntakubwîzire nti akaba oyemîre, wabona irenge lya Nnâmabanga?» ⁴¹ Banacikûla liryâ ibuye. Okuhandi Yezu ayinamula amasû, aderha, erhi: «Larha, nkuvuzire omunkwa, kulya kuba wa-nyumvîrhîze. ⁴² Nyôrha nyishi oku onyumvîrhîza ensiku zoshi; ci abantu banzu-ngulusire bo barhumire naderha ntyo, lyo bayemêra oku we

wantumaga». ⁴³ Erhi ayûs'iderha ntyo, ayakûza n'izû linene, erhi: «Lazaro huluka, oja eno mbuga!» ⁴⁴ Nyakufa ahuluka, amagulu n'amaboko mashwêke n'orhuta-mbara, n'obusu bubwîke n'omwenda. Yezu ababwîra, erhi: «Shwekûliye, mumuleke agende».

Abarhambo b'Abayahudi baja ihano ly'okuyîrha Yezu

⁴⁵ Erhi babona eco cirhangâzo Yezu ajiraga, Bayabudi banji bàli emwâbo Mariya bamuyemêra. ⁴⁶ Ci bayish'irhengamwo n'abaj'ibombolera Abafarizeyi ebi Yezu ajizire. ⁴⁷ Abajinji b'abadâhwa n'Abafarizeyi kwo kuja ihano, mpu: «Cici rhwâjira obu oyo muntu adwîrhe ajira ebisômerîne binji? ⁴⁸ Rhukamuleka, abantu boshi bamuyemêra, n;Abaroma bayish'irhuyôkera aka-Nyamuzi-nda n'obûko bwirhu». ⁴⁹ Muguma muli bo, Kayifa, ye wâli mudâhwa mukulu o-gwo mwaka, ababwîra, erhi: «Murhabona! ⁵⁰ Ka murhishi mwêki oku ku-kwânîne muntu muguma afire olubaga lyo ecihugo coshi cirek'ihera?» ⁵¹ Arhali yêne wacibwîraga ebyo binwa, ci bulya ali mudâhwa mukulu, alêba oku Yezu ali akwânîne afire ecihugo câge, ⁵² arhanali cihugo câge cône, ci mpu lyo ashubûza abâna ba Nnâmahanga bàli bashandabîne. ⁵³ Kurhenga olwo lusiku, bahiga là mpu kuhika bamuyîrhe. ⁵⁴ Naye Yezu aleka okucîmoleka Abayahudi. Aciyegûla, aja hofi n'abaciga, omu cishagala ciderhwa Efrayimu, acibêrerayo bo n'abaganda bâge.

Hofi ha Basâka

⁵⁵ Basâka w'Abayahudi àli hofi, n'abantu banji bayinamukira e Yeruzalemu mpu bagend'icicêsa. ⁵⁶ Bakalongereza Yezu n'okudôsanya omu ka-Nyamuzinda, mpu: «Kurhi mukengîre? K'ayisha oku lusiku lukulu erhi nanga?» ⁵⁷ Abajinji b'abadâhwa n'Abafarizeyi bàli erhi bàrhegesire mpu owamanye ah'ali anababwîre, bagend'imugwârha.

12

Yezu ashîgwa amavurha g'omugavu (Mt 26, 6-13; Mk 14, 3-9)

¹ Erhi hasigala nsiku ndarhu embere za Basâka, Yezu aja e Betaniya, emunda Lazaro afûlaga àbâga. ² Bamushêgera, na Marta akamurhumikira. Lazaro naye àli omu bàli oku cîbo bo naye. ³ Mariya anaciyanka enjebe y'amavurha g'omugavu gw'engulo ndârhi, arhondêra agashîga Yezu oku magulu anagahôrholo n'emviri zâge; enyumpa yoshi yayunjula kîsûnunu. ⁴ Yuda w'e Kerifoti, muguma w'omu baganda bâge, olya wali ayish'imuhâna, aderha, erhi: ⁵ «Owaguzagya ogu mugavu dinari^s bihumbi bisharhu, akaziha abakenyi!» ⁶ Lurhàli lukogo lwa bakenyi aderheraga ntyo, ci bulya càli cishambo na bulya ye wabîkaga enshoho, akazag'izimba ebyàlimwo. ⁷ Yezu, erhi: «Mumuleke». Ogu mugavu àli agubîkire olusiku lw'okubishwa kwâni^t. ⁸ Bulya abakenyi, e-nsiku zoshi muli haguma nabo, ci niehe arhali ensiku zoshi mwâmbona». ⁹ Bayahudi banji bamanya oku ho ali aho, banayisha, arhali Yezu yenene orhumire, ci mpu babone na Lazaro afûlaga. ¹⁰ Abajinji b'abadahwa bahiga okuyîrha Lazaro naye, ¹¹ bulya Bayahudi banji bakag'ibaleka erhi ye rhuma, bakayemêra Yezu.

Yezu aja omu Yeruzalemu (Mt 21, 1-9; Mk 11, 11-10; Lk 19, 28-38)

¹² Erhi buca, erya ngabo y'abantu bàli oku lukulu bayumva oku Yezu ali omu njira y'okuja e Yeruzalemu. ¹³ Bahagula amashami g'emishugushugu, bagend'imulinga n'okukayakûza, mpu: «Hozana! Agishwe oyu oyishire oku izîno lya Nyakasane, ye Mwâmi w'Israheli!» ¹⁴ Yezu abona

^s**12.5** : Idinari lwo lwâli luseranga lw'Abaroma.

^t**12.7** olusiku lw'okubishwa kwâni: Eco cijiro ca Mariya ciri nka kulya abantu bashîga omubiri gw'ofire mpu bamuyereke obukenge.

omucukà gw'endogomi, agushonakwo nk'oku byàli biyandisirwe, mpu: ¹⁵ «Orhayôbohaga, mwâli wa Siyoni^u; Mwâmi wâwe oyo oyishire, ashonyire oku mucukà gw'e- ndogomi». ¹⁶ Abaganda bage barhayirukiraga bayumva; ci erhi Yezu aba amakuzibwa, bakengra oku ebyo byàli biyandisirwe kuli ye n'oku byo bànali bamujirire. ¹⁷ Balya boshi bàli ah'akûlaga Lazaro omu nshinda anamufûla omu bafû, bakâg'iamîriza. ¹⁸ Kwo kwanarhumire olubaga lugend'imulinga: bulya bàli bayumvîrhe oku ajizire eco cisômezo. ¹⁹ Obwo Abafarizeyi bakabwîrana, mpu: «Ka murhabwini oku murhamuhashe! Obu Olubaga lwoshi lumushimbire!»

Yezu alêba oku kukwânîne afe lyo akuzibwa

²⁰ Omu bantu baliy'ishir'iharâmya oku lusiku lukulu, mwâli Abagereki. ²¹ Banaciyegeza Filipo wâli w'e Betisayida omu Galileya, bamubwîra, mpu: «Waliha, rhwankasîmire nirhu okubona Yezu». ²² Filipo abwîra Andrey; Andrey na Filipo baj'ibwîra Yezu. ²³ Yezu abashuza, erhi: «Amango Mwene-omuntu akuzibwa gayishire. ²⁴ Okuli, okuli, mmubwîzire, nka mbeke y'engano erharhogîri omu budaka ekanafâ, enayorhe yône; ci ekafâ, lyo eburha mburho nyinji^v. ²⁵ Osîma obuzîne bwâge, anaburhêre; naye oshomba obuzîne bwâge hano igulu, anabulange omu kalamo k'ensiku n'amango. ²⁶ Olonza okunshiga, anshimbe; n'aha ndi, ho n'omwambali wâni ayish'iba. Omuntu o-nshizire, Larha ayish'imukuza. ²⁷ Bunola omurhima gwâni gwamafuduka. Kurhi naderhaga? Larha, oncize kuli aga mango. Câbâ co carhumaga mpika muli aga mango. ²⁸ Larha, kuza izîno lyâwe!» Izû lyanacirhenga emalunga, erhi: «Nalikuzize nanacîlikuza kandi». ²⁹ Engabo y'abantu yahali, erhi eyumva, yaderha mpu mulazo; abandi, mpu: «Malahika washambâlaga bo naye». ³⁰ Yezu ashuza, erhi: «Arhali nie nâ-rhumaga eryo izû lyayumvika, ci mwe mwârhumaga. ³¹ Ganola go mango igulu lyatwîrwa olubanja^w; ganola go mango omuluzi wa lino igulu ajugucirwa e-mbuga. ³² Nani bano nyînamulwa^x, nânakululira abantu boshi emunda ndi». ³³ Aderha ntyo mpu ayêrekane lufû luci ayish'ifâ. ³⁴ Olubaga lwamushuza, mpu: «Ci rhwâyumvirhe omu Citabu c' Amarhegeko^y oku Kristu âbâho ensiku zoshi. Kurhi w'oyo ocidesirage, mpu: «Kukwânîne Mwene-omuntu ayînamulwe?» Yerigi ndi oyo Mwene-omuntu?» ³⁵ Yezu abashuza, erhi: «Obulangale burhaciri ninyu kasanzi kanene. Kaz'imugende obu bwacibona, lyo omwizimya gulek'immugwanyanya. Ogenda omu mwizimya, arhamanya ah'aja. ³⁶ Obu mucigwêrhe obulangale, yemêri obulangale, lyo muhinduka bâna b'obula-ngale». Erhi Yezu ayus'iderha ntyo, acigendera, abarhêreka.

Yezu afundika enyigîrizo: okubula obuyemere kw'Abayahudi

³⁷ Ali ajizire bisômerîne binji omu masû gâbo, barhanamuyemêraga, ³⁸ lyo aka kanwa k'omulêbi Izaya kayunjula, erhi: «Nyakasane, ndi wayemîre ebinwa birhu? N'okuboko kwa Nyakasane, ndi kwamanyisîbwe?» ³⁹ Câbâ barha-nkanayemîre, bulya Izaya ashubir'iderha, erhi: ⁴⁰ «Amasû gâbo agahunyize n'emirhima yâbo ayiziba, mpu lyo amasû gâbo galek'ibona n'emirhima yâbo erek'iyumva, lyo barhahinduka binja, lyo ntanabafumya^z». ⁴¹ Izaya aderha ntyo erhi abona

^u**12.15** : Mwâli wa Siyoni, kwo kuderha abantu b'e Yeruzalemu.

^v**12.24** Nka mbeke ya ngano: Naye Yezu afâ lyo acungula abantu, lyo baburhwa omu buzîne buhyâhya.

^w**12.31** : Okufâ kwa Yezu n'okufûka kwâge kwarhenza abantu omu buja bwa shetani, ye wali muluzi w'igulu embere Kristu arhucize.

^x**12.32** Omu cigereki «hupsô», kuli kuyînamulwa na kukuzibwa: Yezu ayînamulwa olusiku abambwa oku musalaba. Obwo abantu boshi babone oku ye Muciza w'igulu. Ntyo kwo ashuzize Abagereki balonzagya okumubona.

^y**12.34** : Ecitabu c'Amarhegeko, go Mandiko matagatifu, kandi erhi ecigabi cirhanwi ca bibliya, bitabu birhanu birhanzi: Murh; Lub; Lev; Mib; Lush.

^z**12.40** : Nnâmahanga alonza okuciza abantu boshi, ci arhasêza ndi. Omuntu akalahira inêma

irenge Iya Yezu, ye anaderhaga erhi alêba ntyo. ⁴²Ci kwône banji, ciru n'omu bagula, bamuyemêra; ci barhakâg'iciyêrekana erhi kuyôboha Abafarizeyi kurhuma, mpu balek'ikagwa omu sinagogi. ⁴³Ntyo basîma irenge lirhenga emwa abantu ahâli h'irenge lirhenga emwa Nnâmahanga. ⁴⁴Yezu anaciyakûza n'izû linene, erhi: «Onyemêra, arhali nie ayemêra, ci olya wantumaga, ⁴⁵n'ombwîne erhi owantumaga ye abwîne. ⁴⁶Nie bulangale najire en'igulu, mpu lyo ngasi onyemîre alek'ibêra omu mwizimya. ⁴⁷Oyumva ebinwa byâni arhanabishimbe, arhali nie nâmutwîre olubanja, bulya ntayishig'itwa manja, ci nti ncize igulu. ⁴⁸Ongayaguza n'okurhayumva ebinwa byâni agwêrhe owamutwîra olubanja: ebinwa nadesire byo byâmutwîre olubanja olusiku luzinda. ⁴⁹Bulya arhali byâni nâdesire, ci Larha wantumaga ye wantegesire eby'okuderha n'eby'okuyigîriza. ⁵⁰Nanyishi oku irhegeko lyâge liri kalamo k'ensiku n'amango. Ebinwa nderha, oku Larha abimbwîzire kwo mbiderha».

II. Amango ga Yezu na Basâka w'Omwâna-buzi wa Nnâmahanga

Yezu ashuk'Entumwa amagulu

¹ Embere z'olusiku lukulu lwa Basâka, Yezu erhi amanyire oku amango gâge gahisire g'okurhenga en'igulu n'okushubira emw'Ishe; n'erhi aba amazigira abâge bâl'igulu, abazigira lwoshi. ² Erhi baba bakola badwîrhe balya, erhi na shetani ahîrage Yuda w'e Keriyoti mwene Simoni ihano ly'oku-muhâna, ³ erhi amanyire oku Ishe ahizire obuhasha bwoshi omu maboko gâge n'oku emwa Nnâmahanga arhengaga n'emwa Nnâmahanga ashubira, ⁴ ayimu-ka oku cibo, ahogola ecishûli câge, arhola ecitambara, acikobeka. ⁵ Okuhandi anacidubulira amîshi omu ibakuli, arhondêr'ashuka amagulu g'abaganda bâge^a n'okugahorhola na cîrya citambara ali akobesire. ⁶ Anacihika hali Simoni Petro. Petro amubwîra, erhi: «Nyakasane, ka we wanshuka amagulu?» ⁷ Yezu ashuzi, erhi: «Oku nâjira, orhakumanyiri buno; wâcikuyumva». ⁸ Petro, erhi: «Nanga, nta mango wankanshuka amagulu!» Yezu amushuzi, erhi: «Nkaba ntakushusiri, orhakacishangira nani». ⁹ Naye Simoni Petro, erhi: «Nyakasane, akaba ntyo, arhali magulu gône, ci n'enfune n'irhwe!» ¹⁰ Yezu amubwîra, erhi: «Owamayus'icikalaba, nta kundi ankacîcîsibwa; acîre lwoshi. Ninyu mukola mucîre, ci arhali mweshi». ¹¹ Bulya ali amanyire ndi wâmuhâna; co carhumaga aderha, erhi: «Murhali mweshi mucîre». ¹² Erhi ayus'ibashuka amagulu n'erhi aba amashub'iyambala emyambalo yâge amanashub'ibwârhalala oku cîbo, ababwîra, erhi: «Ka muyumvirhe okwo mmujîrîre? ¹³ Kwo munderha mpu Muyigîriza na Nyakasane, n'okwo muderha kwo binali, bulya odi ye. ¹⁴ Obûla nie Nyakasane na Muyigîriza namammu-shuka amagulu, ninyu mukwânîne okukashukana amagulu. ¹⁵ Nammuhîre olwiganyo, nti ninyu mukajira oku mmujîrîre. ¹⁶ Okuli, okuli, mmubwîre, omu-shizi arhalusha nnawâbo, n'omuganda arhalusha owamurhumaga. ¹⁷ Mukamany ebyo mukanabijira, mwâba bany'iragi. ¹⁸ Arhali mweshi ndesire; mma-nyire abanacîshozire; ci kwônene kuhika akanwa kayandisirwe kabe, mpu: Oyu rhushangîre omugati rhwe naye, ayimusize omwigegere mpu agunshenye^b. ¹⁹ Mbîre nammubwîrakwo buno kurhaciba, lyo hano kuba muyemêra oku nie Nyamubâho. ²⁰ Okuli, okuli, mmubwîzire, oyankirîre omuntu ntumire, erhi anyankirîre, n'onyankirîre, erhi owantumaga ye ayankirîre».

Yezu amanyisa obulyâlya bwa Yuda (Mt 26, 21-25; Mk 14, 18-21; Lk 22, 21-23)

²¹ Erhi Yezu ayûs'iderha ntyo, ecifufu camugwârha, anaciderha, erhi: «Okuli, okuli, mmubwîre, muguma muli mwe ampâna». ²² Abaganda bâge bakalolanakwo, bulya barhali bamanyire ndi akâg'iderha. ²³ Muguma w'omu baganda bâge, olya Yezu azigiraga, àli oku cîbo ashegemize irhwe oku cifuba ca Yezu. ²⁴ Simoni Petro anacimukema, erhi: «Dôsa ndi oyo adwîrhe aderha». ²⁵ Naye ayunamiza irhwe oku cifuba ca Yezu, amubwîra, erhi: «Ndi oyo, Nyakasane?» ²⁶ Yezu ashuzi, erhi: «Oyu nankaha ecihimbi c'omugati nârhobeza erhi ye. Anacirhobeza ecihimbi c'omugati, aciyanka, acihêreza Yuda mwene Simoni w'e Keriyoti. ²⁷ Erhi ayus'imira eco cihimbi c'omugati, Shetani amujamwo. Okuhandi Yezu anacimubwîra, erhi: «Okuwalonza okujira, okuji-rage duba». ²⁸ Ci muli abâli oku cîbo ntâye wayumvîrhe ecarhumaga amubwîra ako kanwa. ²⁹ Bulya Yuda ye wakâg'ibîka oluhago, banji bacikebwa mpu Yezu alonzagya okumubwîra, erhi: «Gula ebirhukwânîne oku lusiku lukulu», nisi erhi amurhegekaga mpu ahe abakenyi akantu. ³⁰ Oku anayus'imira cîrya cihimbi c'omugati, kwo na kuhuluka. Bwâli budufu. ³¹ Erhi aba

^a13.5 : Okushuka omuntu amagulu gwâli mukolo gwa baja.

^b13.18 Alengezize omwigegere agunshenye: Lul 40, 10.

amahuluka, Yezu anaciderha, erhi: «Bunola Mwene-omuntu amakuzibwa, na Nnâmahanga akuzîbwe muli ye. ³² Akaba Nnâmahanga akuzîbwe muli ye, naye Nnâmahanga amuha obukuze, arhanaciyimang'imukuza.

Yezu asêzera abaganda bâge

³³ «Rhwana rhwâni, nciri ninyu hisanzi hisungunu. Mwayish'innonza..... na kulya nabwîraga Abayahudi, nti: «Aha naja murhankahahika», ninyu mmu-bwîzireko buno. ³⁴ Mmuhire irhegeko lihyâhya: muzigirane; nk'oku nammuzigîre, kwo ninyu mukâg'izigirana. ³⁵ Ecimanyîso abantu boshi babonerekwo oku muli baganda bâni, bwo buzigire mwâzigirane». ³⁶ Simoni Petro amu-bwîra, erhi: «Yagirwa, ngahi aho wâja?» Yezu amushuza, erhi: «Aha nâja, o-rhankashub'inkulikiraho buno; wâcinshimbe buzinda». ³⁷ Petro amudôsa, erhi: «Yagirwa, cirhumire ntakakushimba buno? Nahâna obuzîne bwâni we rhumire!» ³⁸ Yezu amushuza, erhi: «Wahâna obuzîne bwawe nie ntumire? Okuli, okuli, nkubwîre, oluhazi lurhabike orhaj'indahira kasharhu^c».

14

¹ «Omurhima gwinyu guruhakangukaga! Muyemîre Nnâmahanga, munyemêre nani. ² Omu mwa Larha muba ntebe nyinji. Acibaga arhâli ntyo, nali nammubwîra; nâj'immurheganyiza entebe. ³ Na hano mba najir'immurheganyiza entebe, naciwish'immuyanka, mmuhêke aha ndi, lyo ninyu mubêra aha ndi. ⁴ N'enjira y'emunda nâja muyimanyire». ⁵ Toma amubwîra, erhi: «Yagirwa, rhurhamanyiri ngahi wâja. Kurhi rhwankacimanyaga enjira?» ⁶ Yezu amushuza, erhi: Nie Njira, nie n'Okuli, nie na Buzîne. Ntaye wankaja emwa Larha arhanangeziraho. ⁷ Mukammanya, mwanamanya na Larha. Ku- rhenga buno mukola mumumanyire mwanamubwîne». ⁸ Filipo amubwîra, erhi: «Yagirwa, orhuyereke Sho, rhurhimûkwe». ⁹ Yezu amushuza, erhi: «Filipo, aga mango goshi ndi ninyu orhanasag'immanya? Ombwîne erhi abwîne na Larha. Kurhi wankaciderhaga, erhi: «Rhuyereke Sho?» ¹⁰ K'orhayemîri oku ndi muli Larha, n'oku Larha andimwo? Ebinwa ndwîrhe nammubwîra, ntabiderha oku buhashe bwâni: ci Larha ombâmwo ye dwîrhe akola ebyo byoshi. ¹¹ Nyemêre! Ndi muli Larha na Larha andimwo. Akaba murhayemîri, muyemêre ebijiro byâni birhumire.

¹² Okuli, okuli, mmubwîre, onyemîre, naye ayajire ebijiro ndwîrhe najira. Anayajire ciru ebilushire, bulya naja emwa Larha. ¹³ Na ngasi kantu mwâhûne Larha oku izîno lyâni, nâmmujirireko, lyo Larha akuzibwa n'Omugala. ¹⁴ Eci mwâhûne oku izîno lyâni, nâmmujirireco. ¹⁵ Akaba munzigira, mushimbe amarhegeko gâni.

¹⁶ Nani nayish'ishenga Larha ammuhe owundi murhulirizi wabêra ninyu ensiku zoshi. ¹⁷ Ye Mûka gw'okuli, n'igulu lirhankahash'imuyankirira, bulya lirhamubona lirhanamuyishi. Mwehe mumuyishi, bulya ali haguma ninyu anammulimwo. ¹⁸ Ntâmmuleke bufuzi.

Nâcigaluka emunda muli. ¹⁹ Kandi kasanzi kasungunu iguli lirhacimbone. Ci mwehe mwâmbona, bulya nzîne ninyu mwâba n'obuzîne. ²⁰ Olwo lusiku^d mwâmanye oku ndi muli Larha, n'oku ninyu muli muli nie, n'oku nani ndi muli mwe.

²¹ Omanyire amarhegeko gâni akanagashimba, oyo ye onzigira, na ngasi onzigira, ayish'izigirwa na Larha, nani namuzigira nancyîrekeye». ²² Yuda arhali olya w'e Keriyoti, amudôsa, erhi: «Yagirwa, kurhi wankacîyêrekana kuli rhwe okaleka kucîyêreka igulu?» ²³ Yezu amushuza, erhi: «Omuntu onzigîre, anabikirire akanwa kâni, naye Larha anamuzigira, rhwanaja omu mwâge, rhunagwîkemwo entebe yirhu. ²⁴ Orhanzigira arhabîkirira ebinwa byâni. N'e-byo binwa mwayumvîrhe birhali byâni, ci biri bya Larha wantumaga.

^c13.36-38 : Ebyo binwa biyerekîre amababale ga Petro Mutagatifu (21, 18-20).

^d14.20 : Olwo lusiku: amango gakulikira okufûka kwa Yezu.

²⁵ Mmubwîzire ebyo byoshi nciri ekarhî kinyu. ²⁶ Ci Omurhulirizi, Mûka Mutagatifu, Larha ârhuma oku izîno lyâni, ye wayish'immuyigîriza byoshi anammukengeze ebinammubwîzire byoshi. ²⁷ Mmusigîre omurhûla, mmuhîre omurhûla gwâni. Ci ntammuhîrigwo kulyala igulu liguhâna. Muhire omurhima omu nda, mu-rhanayôbohaga.

²⁸ Mwayumvîrhe oku nammubwîrize, nti: Nkola, ci nâgaluka emunda muli. Mucibâga munzigira, rhinga mudwîrhe mwacîshinga, kulya kuba nâja emwa Larha, bulya Larha ye mukulu kundusha.

²⁹ Ntyo nammubwîzire ebyo embere bibe, nti irhondo byamaba lyo muyemera.

³⁰ Ntacimmubwîra binji, bulya Omurhwâli w'er'igulu^e ayiruka. Cinta buhashe agwêrhe kuli nie.

³¹ Ci kukwânîne igulu limanye oku nzigira Larha n'oku ebi Larha antegesire byo njira. Yimuki! rhurhenge hano!

15

Yezu ye cigundu c'omuzâbîbu

¹ «Nie cigundu c'omuzâbîbu c'okunali, na larha ye muhinzi. ² Ngasi ishami lindikwo lirhayâna malehe analihagule, na ngasi ishami liyâna amalehe analishogolere mpu lyo liyâna kulusha. ³ Okuca, mîra mwâcâga, ecinwa nammubwîzire cirhumire. ⁴ Mumbêremwo, nani nâmmubêramwo. Kulya ishami lirhankayâna lyône lirhanasêziri oku cigundu, kwo n'okwo ninyu akaba murhansêzirikwo. ⁵ Nie cigundu, ninyu mwe mashami. Obêra muli nie nani muli ye, oyo ye yâna malehe manji; bulya buzira nie, ntâco mwankahash'ijira. ⁶ Orhambêzirimwo, anakabulirwa embuga nk'ishami, ayûme; n'amashami mûmu banagarhôle, bagajugunje omu cibêye, gasingônoke. ⁷ Mukambêramwo n'ebinwa byâni bikasêra omu mirhima yinyu, muhûne ngasi coshi mulonzize, mwâcibona. ⁸ Liri irenge lya Larha mukayâna malehe manji, na ntyo kwo mwâba baganda bâni. ⁹ Oku Larha anzigira, kwo nani mmuzigira. Mubêre omu buzigire bwâni. ¹⁰ Mukashimba amarhegeko gâni, mwâbêra omu buzigire bwâni, nk'oku nani nashimbire amarhegeko ga Larha, nambêra omu buzigire bwâge. ¹¹ Mmubwîzire ebyo byoshi, nti lyo obushagaluke bwâni bummubâmwo, lyo n'obushagaluke bwinyu buba bwimâna. ¹² Irhegeko lyâni ly'eri: muzigirane nk'oku nammuzigire. ¹³ Ntaye wankajira obuzigire bulushire okuhâna obuzîne abîra bâge barhumire. ¹⁴ Muli bîra bâni mukajira ebi mmurhegesire. ¹⁵ Ntakacimmuderha bambali bâni, bulya omushizi arhishi eci nnawâbo ajira; mmudesire bîra, bulya ngasi byoshi Larha amanyisize, nâmmuyigîrizebyo. ¹⁶ Arhali mwe mwacînyishogaga, ci nie nacîmmwishogaga, nâmmuyimanza nti mugende, muyâne amalehe, n'amalehe ginyu gabêreho, lyo Larha ammushobôza ngasi kantu mwâmusengere oku izîno lyâni. ¹⁷ Mmurhegesire nti muzigirane mwene na nnene.

Igulu lishomba Yezu n'abaganda bâge

¹⁸ «Igulu likammushomba, mukengêre oku nie lyarhangag'ishomba. ¹⁹ Mu-cibâga b'igulu, igulu lyankasîmire ecalyo; ci kulya kuba murhali b'igulu, bulya erhi ncimmwishoga nammuyegûla n'igulu, igulu likola limmushomba. ²⁰ Kengêri akanwa nammubwîraga: Omushizi arhankalusha nnawâbo. Erhi banti-ndibuza, ninyu bâmmurhindibuze; akaba bayumvirhîze akanwa kâni, n'akinyu bâkayumvirhize. ²¹ Ci ebyo byoshi bammujirirebyo izîno lyâni lirhuma, bulya barhishi owantumaga. ²² Ncibulaga buyisha na ncibâga ntabayigîrizagya, rhinga nta câha bagwêrhe; ci lero buno nta bulyo bacigwêrhe oku câha câbo. ²³ Onshomba erhi ashomba Larha. ²⁴ Ntâcijiraga ekarhî kâbo ebijiro birhasag'ijirwa na wundi muntu, barhankabîre na câha; ci buno bâbwîne, bagal'irhuso-mba rhwe na Larha. ²⁵ Ci okwo kwoshi mpu lyo encinwa ciyandisirwe omu

^e14.30 : Omurhwâli w'eri igulu, ye shetani odwîrhe akolêsa Yuda n'Abayahudi.

Marhegeko gâbo ciyunjula: Banshombire buzira igwârhiro^f. ²⁶ Mango Omurhûlirizi nâmmurhumira kurhenga emwa Larha ayisha, ye Mûka gw'okunali, ohubuka kuli Larha, ayish'impamîriza. ²⁷ Ninyu mwayish'impamîriza, kulya kuba muba nani kurhenga omurhondêro.

16

¹ Mmubwîzire ebyo nti lyo mulek'isârhalâ. ² Baci'yish'immuhulusa omu masinagogi, ciru amango gayiruka, ngasi owâmmuyîrhe amanye mpu kuli kukolera Nnâmahanga. ³ Bâmmujirire okwo kwoshi bulya barharhumanyaga rhwe na Larha. ⁴ Ci mmubwîzire ebyo, nti lyo hano amango gâbyo gayisha, mukengêra oku nali erhi nammubwîzire. Ntammubwîragabyo kurhenga omurhondêro, bulya naciri ekarhî kinyu.

Okuyisha kw'Omurhûlirizi

⁵ «Lero buno nkola nâja emwa owantumaga, na ntâye muli mwe wandôsa, mpu: «Ngahi wâja?» ⁶ Ci bulya nammubwîzire okwo, oburhe buyunjwîre emirhima yinyu. ⁷ N'obwo ndesire okunali: kummukwânîne ngende; bulya nkaba ntagenziri, Omurhûlirizi arhammuyishire; ci nkagenda, nâmmurhumiraye. ⁸ N'irhondo ayisha, ayagîriza igulu oku câha, oku bushinganyanya n'oku lubanja. ⁹ Oku câha, bulya barhanyemîri. ¹⁰ Oku bushinganyanya, bulya nkola nâja emwa Larha^g, murhakanacimbona. ¹¹ Oku lubanja, bulya omurhambo w'er'igulu atwirîrwe olubanja. ¹² Ncigwêrhe binji by'okummubwîra, ci murhanka- shub'ibihasha. ¹³ Irhondo olya Mûka w'okuli ayisha, ammuyigîriza okuli kwoshi; bulya arhali byâge anaderhe, ci ayish'iderha ngasi ebi ayumvîrhe byoshi, n'ebyaci'yisha, ayish'immubwîrabyo. ¹⁴ Ayish'inkuza, bulya oku byâni ayish'ihuma, ammubwîre. ¹⁵ Ebya Larha byoshi biri byâni. Co cirhumire nderha nti: Oku byâni ayish'ihumakwo^h, ammubwîre.

Yezu abwîra abaganda bage oku agaluka duba

¹⁶ «Hindi hitya murhâcimbone, na hindi hitya mwâshub'imbonaⁱ». ¹⁷ Obwo baguma omu baganda bâge babwizanya, mpu: «Kwo kurhi okwo adwîrhe arhu-bwîra, mpu: «Hindi hitya murhâcimbone, na hindi hitya mwâshub'imbona, na mpu: «Naja emwa Larha?» ¹⁸ Okubundi bakaziderha, mpu «Ehyo hitya kwo kuderha kurhi? Rhurhamanyiri ebi alonza okuderha». ¹⁹ Yezu amanya oku balonza okumudôsa. Anacibabwîra, erhi: «Mudwîrhe mwadôsanya ebi nalonzagya okummubwîra ene nderha, nti: «Hindi bitya murhâcimbone, na hindi hitya mwâshub'imbona». ²⁰ Okuli, okuli, mmubwîre, mwayish'ilaka munalakûle; igulu lyôhe lyayish'icîshinga; mwêhe mwayish'ibona oburhe, ci oburhe bwi-nyu bwayish'ihinduka mwishingo^j. ²¹ Omukazi, nk'ali hofi h'okuburha, oburhe bunamugwârhe, bulya amango gâge gahisire; ci kwônene nk'amayûs'iburha omwâna, arhacikengêra galya malibuko gâge, erhi kucîshinga kurhuma, bulya omuntu abusirwe en'igulu. ²² Ninyu kwo n'okwo. Buno muli burhe; ci nâci-mmubone n'omurhima gwinyu gwâshagaluke, n'obusîme bwinyu ntâye wâcimmukûle kuli bwo. ²³ Olwo lusiku ntâco mwâcindôse. Okuli, okuli, mmu-bwire, eci mwâhûne Larha, ammushobôzaco oku izîno lyâni.

^f **15.25** Banshombire buzira igwârhiro: Lul 34 (35), 19; 68 (69), 5.

^g **16.10** : Mûka Mutagatifu ayish'iyêrekana oku kwo binali Yezu ali Mwene-Nyamuzinda. Okurheremera kwa Yezu omu mpingu ekulyo kw'Ishe ciri cimanyiso c'okuyêrekana oku muli Nyamuzinda anarhengaga.

^h **16.15** : Mûka Mutagatifu ayish'imanyîsa, ayish'ihamîriza Yezu n'enyigîrizo zâge; ayish'imanyîsa oku Nyamuzinda Ishe n'Omugala bali muguma.

ⁱ **16.16** : Aho Yezu abwîzire abaganda bâge oku âfâ anafûke.

^j **16.20** : Bayish'ibona oburhe amango g'amalumwa n'okufa kwa Yezu; ci olusiku âfûka bayumva omwishingo.

²⁴ Kuhika buno, ntâco musig'ihûna oku izîno lyâni. Hûni, mwâhâbwa, n'obusîme bwinyu bwâba bwimâna. ²⁵ Ebyo byoshi nammubwîzirebyo omu migani. Amango gayiruka, ntakacimmubwîra omu migani; nâmmushambalira ebya Larha n'obwâlagale^k. ²⁶ Agôla mango, mwâhûne oku izîno lyâni. Ntadesiri nti nayish'immusengerera emwa Larha, ²⁷ kulya kuba Larha yêne ammuzigira, bulya munzigira munayemîre oku nahubukaga muli Nyamuzinda. ²⁸ Nahubukaga muli Larha, naja en'igulu. Buno nkola nârhenga en'igulu, nje emwa Larha». ²⁹ Abaganda bâge bamubwîra, mpu: «Lero oshambîre n'obwâlagale, orhanadwîrhi waderhera omu migani! ³⁰ Lero rhwamabona oku oyishi byoshi, na ntâye ocilagirîre okukudôsa. Lero rhwamayemêra oku wahubukaga muli Nyamuzinda». ³¹ Yezu abashuza, erhi: «Ka !ero mwamayemêra? ³² Amango gayiruka, ciru ganakola gahisire, mwâshandabana ngasi muguma lwâge, munansige niene. Ci ntali niene, nanga, bulya Larha ali nani. ³³ Nammubwîzire ebyo nti lyo mubona omurhûla muli nie. Mwâbone amalumwa omu igulu. Ci muzibuhe! Nahimire igulu».

17

Isala liyêrekîne obudâhwa bwa Yezu

- ¹ Erhi ayush'iderha ebyo binwa, Yezu ayinamula amasû, agalamira enyanya, aderha, erhi:
«Larha, amango gahisire: kuza Mugala wâwe, lyo Mugala wâwe akukuza,
- ² na bulya wamuhîre obuhashe kuli ngasi ciremwa, lyo ashobôza abawamuhîre boshi akalamo k'ensiku n'amango.
- ³ Akalamo k'ensiku n'amango kuli kukumanya, w'oyo Nyamuzinda w'okuli wenene, n'oyu warhumaga, Yezu Kristu.
- ⁴ Nakukuzize en'igulu; nayukirîze omukolo wampâga mpu njire.
- ⁵ Larha, nawe onkuzagye buno, onampe liry irenge nayorhaga njira emwâwe embere igulu liremwe.
- ⁶ Abantu warhenzagya igulu obampa, nabamanyisize izîno lyâwe. Bâli bâwe, wabampa, banashimba akanwa kâwe.
- ⁷ Buno bakolaga bamanyire oku ebi wampîre byoshi emwâwe birhenga;
- ⁸ bulya ebinwa wampâga, nabahîrebyo, banayemêra okuli oku muli we nahubukaga, banayemêra oku we wantumaga.
- ⁹ Bo nsengerîre; ntasengerîri igulu^l, ci balya wampâga bo nsengerîre, bulya bali bâwe.
- ¹⁰ Ebyâni byoshi biri byâwe, n'ebyâwe byoshi biri byâni, na muli bo nâjîre irenge.
- ¹¹ Ntaciri en'igulu, ci bôhe en'igulu baciri. Nie ono nyishire emwâwe. Larha mutagatifu, olange omu izîno lyâwe aba wampâga, lyo baba muguma akîrhu.
- ¹² Erhi nciri nabo, nakag'ibalanga oku izino lyâwe aba wampâga. Nabalanzire, na nta muguma wahezire muli bo, aha nyuma ly'omwana w'omuhera, mpu lyo okwayandisirwe kuyunjula.
- ¹³ Buno lero nyishire emunda oli; n'ebyo mbidesire buno nciri en'igulu, nti lyo bayumva obusîme bwâni banabuyunjule.

^k **16.25** : Entumwa zâyumve enyigîrizo za Mwâmi Yezu n'obwâlagale amango âfûka anaba-rhumira Mûka Mutagatifu.

^l **17.9** «ntasengerîri igululu»: Igulu, bo balya balahira Obulangashane n'Obuzîne Mwami Yezu âdwirhîre abantu. ecinwa «kosmos» omu cigereki, lyo igulu Yowane acikolêsa kubiri. ahandi igulu, kuli kuderha abalemirwe boshi n'aha bayûbaka (Yn 1, 9; 3, 16; 17, 13), kandi erhi abalahire Yezu. Kandi igulu kuli kuderha aha Yezu arhumagwa naye arhumaho Entumwa mpu zimanyîse Emyanzi y'Akalembe (Yn 17, 18.21).

- ¹⁴ Nabahîre akanwa kâwe, igulu lyabashomba, bulya barhali b'igulu, nk'oku nani ntali w'igulu.
- ¹⁵ Ntakuhunyiri nti obarhenze omu igulu, ci nti obalange oku Mubi^m.
- ¹⁶ Barhali b'igulu, nk'oku nani ntali w'igulu.
- ¹⁷ Obajire batagatifu omu okuli: akanwa kâwe kwo okuli.
- ¹⁸ Kulya wantumaga igulu, kwo nani mbarhumire igulu.
- ¹⁹ Ncihânyire nterekêro bo barhumire, lyo nabo bahinduka nterekêro omu okuli.
- ²⁰ Arhali bonene nsengerîre, ci na balya banyemêre erhi kanwa kabo karhuma.
- ²¹ Boshi babe muguma. Nk'oku we, Larha, oli muli nie nani nkulimwo, nabo babe muguma muli rhwe, lyo igulu liyemêra oku we wantumaga.
- ²² Nabahîre irenge wampâga, nti lyo baba muguma, nka kulya nirhu rhuli muguma:
- ²³ nie muli bo, nawe muli nie, lyo baba muguma lwoshi, lyo n'igulu limanya oku we wantumaga n'oku nabazigîre nka kulya wanzigîre.
- ²⁴ Larha, nnonzize abawampîre nabo babe nani aha ndi, lyo babona irenge wampîre, bulya wanzigîre embere z'okulemwa kw'igulu.
- ²⁵ Larha mwimâna, igulu lirhakumanyaga, ci niehe nakumanyire, n'abala bamanyire oku we wantumaga.
- ²⁶ Nabamanyîsize izîno lyâwe, nanacibamanyîsalyo, lyo obuzigire wanzigîre buba muli bo, lyo nani mba muli bo».

18

Yezu agwârhwa (Mt 26, 47-56; Mk 14, 43-52; Lk 22, 47-53)

¹ Erhi ayûs'iderha ntyo, anacihuluka bo n'abaganda bâge, bayikira omu-gezi gw'e Cedroniⁿ. Hali ishwa, alijamwo bo n'abaganda bâge. ² Yuda w'omulenzi ali ahayishi, bulya kanji kanji Yezu akag'ishimânanaho n'abaga-nda bâge. ³ Yuda anaciyisha adwîrhe engabo y'abasirika n'abaganda barhumirwe n'abakulu b'abadâhwa n'Abafarizeyi. Bali bafumbasire amatara n'orhumole n'amatumu. ⁴ Okuhandi, bulya Yezu ali amanyire okwâba kwoshi, abajayo, ababwîra, erhi: «Ndi mwalonza?» ⁵ Bamushuza, mpu: «Yezu w'e Nazareti». Naye, erhi: «Nie ono». Yuda wamulenganyagya erhi ali nabo. ⁶ Erhi Yezu ayûs'ibabwîra, erhi: «Nie ono», bacitunda, bahirima lugali. ⁷ Ashub'ibadôsa, erhi: «Ndi mwalonza?» Nabo bashuza, mpu: «Yezu w'e Nazareti». ⁸ Naye Yezu, erhi: «Ka ntammubwîzire oku nie ono! Akaba nie mwalonza lekagi abala bacigendere». ⁹ Ebyo byoshi mpu lyo ciryâ cinwa aderhaga ciyunjula, erhi: «Muli aba wampâga, ntahezagya ciru n'omuguma». ¹⁰ Obwo erhi Simoni Petro adwîrhe engôrho. Anaciyiyômola, ayirhimba mwambali w'omudâhwa mukulu, amushishimbula okurhwiri kulyo. Oyo mushi izîno lyâge ye wâli Maliko. ¹¹ Yezu anacibwîra Petro, erhi: «Shubiza engôrho yâwe omu lûba. Akabebe Larha anteganyîze, ka ntakanywe^o?»

Yezu embere za Hana na Kayifa. Petro ahakana Nnawâbo (Mt 26, 57-75; Mk 14, 53-72; Lk 22, 54-71)

¹² Okubundi, erya ngabo n'omukulu w'abasirika n'abaganda b'Abayahudi bahamirakwo Yezu, bamushwêka. ¹³ Barhang'imuhêka emwa Hana, bulya âli ishazâla wa Kayifa wâli mudâhwa mukulu ogwo mwâka. ¹⁴ Kayifa y'olya wahâaga Abayahudi eri ibano, erhi: «Kukwânîne muntu muguma afire olubaga». ¹⁵ Ci Simoni Petro bo n'owundi muganda^p bâli bakulikîre Yezu. Oyo

^m17.15 Oku Mubî erhi omu kubî

ⁿ18.1 : Cedroni erhi Kedroni, lwo lubanda lugaba Yeruzalemu n'entondo y'Emizeti. .

^o18.11 : Akabehe, go malumwa.

^p18.15 : Oyo wundi muganda, ye Yowane wayandikaga eci citabu ca kani c'Emyanzi

wundi muganda àli amanyîbwe n'omudâhwa mukulu. Anacishimba Yezu omu côgo c'omudâhwa mukulu. ¹⁶ Petro yehe abêra aba lumvi embuga. Olya wundi muganda wâli omanyikîne n'omudâhwa mukulu anacihuluka; abwîra omujaka-zi wakag'ilanga omuhango, ageza Petro. ¹⁷ Oyo mujakazi wâli aha lumvi adôsa Petro, erhi: «Ka nawe orhali w'omu baganda b'oyu muntu?» Naye ashuza, e-rhi: Nanga, ntali wa muli bo». ¹⁸ Abashizi n'abaganda erhi batwanyire omuliro erhi mboho erhuma, bakakalûka. Naye Petro abalimwo anakag'ikalûka. ¹⁹ Omudâhwa mukulu anacidôsa Yezu ogw'abaganda bâge n'enyigîrizo zâge. ²⁰ Yezu amushuza, erhi: «Nayigîrizize igulu n'obwâlagale; ensiku zoshi nahanwîre omu sinagogi n'omu ka-Nyamuzinda, na ntâco nadesire bufundafunda. ²¹ Cirhumire wandôsa? Dôsa abayumvirhe ebi nabayigîrizize; bamanyire ebi nadesire». ²² Erhi ayûs'iderha ntyo, muguma w'omu baganda bâli aho arhimba Yezu oluhî, anamubwira, erhi: «Ka kwo bashuza omudâhwa mukulu ntyo?» ²³ Yezu amushuza, erhi: «Akaba nadesire kubi, nyêreka aha nahabîre; ci akaba kwinja nadesire, bici ocinshûrhirage?» ²⁴ Okubundi, Hana amurhuma emwa omudâhwa mukulu Kayifa erhi anaciri mubohe. ²⁵ Simoni Petro naye erhi analigi aho, adwîrhe akalûka. Bamubwira, mpu: «Nawe we, k'orhali w'omu baganda bâge?» Ahakana, erhi: «Nanga, ntali wa muli bo». ²⁶ Muguma w'omu bagaragu b'omudâhwa mukulu, mwene wâbo olya Petro ajingûlaga okurhwiri, amubwira, erhi: «Ka ntakubwîne omu ishwa mwe naye?» ²⁷ Petro ashub'ihakana. Ho n'aho oluhazi lwabika.

Yezu emwa Bilato (Mt 27, 1-2, 11-31; Mk 15, 1-20; Lk 23, 1-7, 13-25)

²⁸ Banacirhenza Yezu emwa Kayifa, bamujâna omu lugo lw'omurhegesi. Lyâli sêzi. Ci bôhe barhajâga omu lugo mpu balek'ihumâna^q, mpu lyo banahash'ilya oku mwana-buzi wa Basâka. ²⁹ Bilato anacihuluka, abajayo, abadôsa, erhi: «Cici mushobesire oyu muntu?» ³⁰ Bamushuza, mpu: «Acibaga arhâli muntu mubî, rhurhankakudwîrhîre». ³¹ Bilato, erhi: «Yankiye mwêne, mumu-twîre nk'oku Amarhegeko ginyu ganadesire». Nabo Abayahudi bamushuza, mpu: «Nta buhashe^r rhujira bw'okuyîrha omuntu». ³² Okwo kwoshi mpu lyo akanwa Yezu aderhaga kaba, bulya àli erhi adesire lufû luci ayish'ifâ. ³³ Okubundi Bilato anacishubira omu k'emmanja; ahamagala Yezu, amudôsa, erhi: «K'oli mwâmi w'Abayahudi?» ³⁴ Yezu amushuza, erhi: «Ka wakumanya wêne erhi wakubwîrwa n'abandi?» ³⁵ Bilato ashuza, erhi: «Ewe, ka nie ono ndigi Muyahudi? Bene winyu n'abajinji b'abadâhwa bakundwîrhîre. Bici wâji-zire?» ³⁶ Yezu amushuza, erhi: «Obwâmi bwâni^s burhali bw'en'igulu. Obwâni bwâni bucibâga bw'en'igulu, bambali bâni bâli banfungira, lyo ndek'ihânwa omu maboko g'Abayahudi. Ci obwâmi bwâni burhali bw'eno». ³⁷ Naye Bilato, erhi: «Kuziga oli mwâmi? Yezu amushuza, erhi: «Wakudesire! ndi mwâmi. Nâburhagwa nanaja en'igulu nti mpamîrize okuli. Ngasi muntu osîma okuli, ayumvîrhiza izû lyâni». ³⁸ Bilato amubwira, erhi: «Okuli kwo kuci?» Oku ayûs'iderha ntyo, ahuluka, aja emunda Abayahudi bâli. Anacibabwîra, erhi: «Nta cibî mmubwinekwo. ³⁹ Mwâkomeîre okubona nammushwêkûlira muntu muguma oku Basâka. Ka mulonzizagye ndîke omwâmi w'Abayahudi?» ⁴⁰ Bashub'iyâma, mpu: «Arhali ye, ci Baraba!» Oyôla. Baraba câli cishambo.

y'Akale-mbe.

^q**18.28** Omu bworhrere bw'Abayahudi, okuja omu mw'omupagani gwâli muziro.

^r**18.31** : Abaroma bâli banyazire Abayahudi obuhashe bw'okutwîra omuntu olufû. Aciyîrhagwa n'Abayahudi, mabuye Mwâmi Yezu àli abandwa; arhâli abambwa oku musalaba, bwo buhane bukali bw'Abaroma.

^s**18.36** Mmâmi Yezu alonza okuderha oku obwâmi bwâge arhabuhabagwa na bantu.

19

¹ Okuhandi Bilato arhegeka mpu bayanke Yezu banamushûrhe emiko-ba. ² Abasirika banaciluka ecimane c'emishûgi, bamuhiraco omw' irhwe, bamuyambika ecishûli cidukula. ³ Bakamujaho banaderha, mpu: «Asinge wâni mwâmi w'Abayahudi!» Banakamushûrha empi. ⁴ Bilato ashub'ihuluka, ababwîra, erhi: «Y'oyu mmudwîrhîre eno mbuga, nti mubone oku nta cibî namubwînekwo». ⁵ Yezu anacihuluka erhi akola ayambîrhe cîrya cimanè c'emishûgi na cîrya cishûli cidukula. Bilato ababwîra, erhi: «Labagi omuntu!» ⁶ Oku banamukozakwo amasû, abajinji b'abadâhwa n'abaganda bayâma, mpu: «Omubambe, omubambe oku musalaba?» Bilato abashuza, erhi: «Mumuyanke mwêne, mugend'imubamba oku musalaba: niehe nta cibî mmubwînekwo. ⁷ Abayahudi bamushuza, mpu: «Rhujira lrehegeko, n'eryo lrehegeko lidesire mpu afe, bulya acijizire mwene Nyamuzinda. ⁸ Erhi Bilato ayumva eco cinwa, ashubiyôboha bwenene. ⁹ Ashub'ija omu k'emmanja, adôsa Yezu, erhi: «Oli wa ngahi?» Ci Yezu arhamushuzagya kantu. ¹⁰ Bilato anacimubwîra, erhi: «K'orhalonza okumbwîra? K'orhamanyiri oku ngwêrhe obubashe bw'okukulika n'obuhashe bw'okukubamba oku musalaba?» ¹¹ Yezu amushuza, erhi: «Nta buhashe wankambwînekwo, acibaga orhabuhâbagwa kurhenga enyanya. Co cirhumire ecâha c'owampânaga omu maboko gâwe cilushire ecâwe^t».

Yezu atwirwa okufà

¹² Kurhenga aho, Bilato akalonza oku akamulika. Ci Abayahudi bayâma, mpu: «Okamulika, erhi orhali mwîra wa Sezari: bulya ngasi yeshi ocijira mwâmi, erhi kugoma agomîre Sezari». ¹³ Erhi ayumva ebyo binwa, Bilato êYezu embuga, atamala aha k'emmanja kâge, baderhwa «Litostrotos», omu cihabraniya «Gabata». ¹⁴ Lwâli lusiku lw'Amarheganyo ga Basâka, nka nsà ya kali ndarhu. Bilato abwîra Abayahudi, erhi: «Lolagi omwâmi winyu». ¹⁵ Nabo bayâma, mpu: «Rhenza, rhenza! Omubambe oku musalaba!» Bilato abadôsa, erhi: «Kurhi nankabamba omwâmi winyu?» Abajinji b'abadâhwa bamushuza, mpu: «Nta wundi mwâmi rhujira orhali Sezari!» ¹⁶ Obwo anaci-bahaye mpu bamubambe oku musalaba.

Yezu abambwa oku musalaba (Mt 27, 31, 33, 37-38; Mk 15, 21-27; Lk 23. 26-34. 38)

Banaciyanka Yezu. ¹⁷ Abarhula omusalaba gwâge, arhenga omu Lugo, aja ahantu haderhwa «hantu h'Empanga», omu cihabraniya «Golgota». ¹⁸ Hâhôla ho bamubambîre oku musalaba na bandi babiri bo naye, ngasi muguma ebu-rhambi, na Yezu ekarhî. ¹⁹ Bilato ayandika olwandiko, alumanika oku mu-salaba. Ebinwa by'olwo lwandiko by'ebi: «Yezu w'e Nazareti, Mwâmi w'Abayahudi». ²⁰ Ezo nderho Bayahudi banji bazisoma, bulya aho Yezu abambira-gwa oku musalaba hàli hofi n'olugo n'ezo nderho zâli nyandike omu cihabraniya n'omu cilatini n'omu cigereki. ²¹ Abajinji b'Abayahudi babwîra Bilato, mpu: «Orhayandikaga: Mwâmi w'Abayahudi, ci: Oyu muntu acihambire, mpu: Nie Mwami w'Abayahudi». ²² Bilato ashuza, erhi: «Nayandisire nanayandisirage».

Bashokôa emyambalo ya Yezu (Mt 27, 35; Mk 15, 24; Lk 23, 34)

²³ Abasirika erhi baba bamabambira Yezu oku musalaba, bashokôla emyambalo yâge, bayigabamwo bigabi bini, ngasi musirika ciguma, n'ecishûli câge. Eco cishûli cirhâlimwo buhange, canali ca ciremo ciguma kurhenga enyanya kuhika idako. ²⁴ Banacîjânawo bône na nnene, mpu: «Rhurhacisharhulaga, ci rhuciyeshe cigole, rhulole ndi wacihêka». Ntyo kwanaciyunjula kulya kwâli kuyandisirwe, mpu: Emyambalo yâni bayigabana, n'ecishûli câni bacyesha cigole. Ntyôla kwo abasirika bajizire.

^t19.11 : Abalenganyagya Yezu bo Bayahudi, na kulusha abandi boshi, Kayifa na Yuda.

Yezu na nnina (Mt 27, 55-56; Mk 15, 40-51; Lk 23, 49)

²⁵ Aha burhambi bw'omusalaba gwa Yezu bàli bayimanzire: nnina, na mu-nnina, Mariya, muka-Kleofasi, na Mariya Magadalena, ²⁶ Erhi Yezu abona nnina n'olya muganda arhonyagya eburhambi bwâge, anacibwîra nnina, erhi: «Nyoko we, ala mugala wâwe». ²⁷ Abwîra n'olya muganda, erhi: «Ala nyoko^u». Kurhenga ago mango nyamuganda amuhêka emwâge.

Yezu afa oku musalaba (Mt 27, 48-50; Mk 15, 36-37; Lk 23, 46)

²⁸ Enyuma z'aho, Yezu erhi amanyirîre oku byoshi byayunjwîre, mpu lyo ebyayandisirwe byoshi biba, anaciderha, erhi: «Enyôrha yamangwârha», ²⁹ Ahôla erhi hali akabindi kayunjwire nkalishi. Banaciyanka ecihôholo, bacivumvuliza mw'erya nkalishi, bacishwêkera oku itumu, bamuhêreza mpu anywe. ³⁰ Erhi Yezu ayûs'inywakwo, aderha, erhi: «Hoshi aho». Anaciyunamya irhwe, arhengamwo omûka.

Yezu afundwa itumu

³¹ Lwâli lusiku lw'Amarheganyo ga Basâka, lyo emirhumba erhag'ibêra oku musalaba olwa Sabato, n'olwo lwa-Sabato lwâli lukulu bwenêne, Abayahudi baj'ihûna Bilato mpu babavune emilundi^v, banabamanule, ³² Abasi-rika bayisha, bavuna omurhanzi emilundi n'owa kabiri mwo balya bàli babambirwe oku musalaba bo naye, ³³ Erhi bahika hali Yezu, bashimâna afîre; barhamuvunaga milundi, ³⁴ ci musirika muguma amushinga itumu omu lubavu, na halya honene mwarhenga omuko n'amîshi^w. ³⁵ Owabonaga okwo, yêne ye na muhamîrizi, n'obuhamîrizi bwâge buli bw'okuli, anamanyire oku adesire okunali, mpu lyo ninyu muyemêra. ³⁶ Ebyo byoshi byabire mpu lyo Amandiko gayunjula: Barhakamuvuna kavuha ciru n'akaguma, ³⁷ N'ahandi kuyandisirwe, mpu: Bayish'ilolêreza^x oyu bafundaga itumu.

Yezu abishwa (Mt 27, 57-60; Mk 15, 42-46; Lk 23, 50-54)

³⁸ Okubundi Yozefu w'e Arimatiya ahûna Bilato okumanula omubiri gwa Yezu. Oyo Yozefu ali naye muganda wa Yezu, ci bufundafunda erhi kuyôboha Abayahudi kurhuma. Bilato ayemêra. Anaciyish'iguyanka. ³⁹ Nikodemu naye ayisha; y'olya warhangag'ija emwa Yezu budufu. Ali adwîrhe emvange y'obu-ku n'omugavu ya ngero nk'igana. ⁴⁰ Bayanka omubiri gwa Yezu, baguboha omu bitambara banagushîga omugavu nka kulya Abayahudi banakomerera okubisha. ⁴¹ Aha bamubambiraga oku musalaba hàli ishwa, na mw'ery'ishwa mwâli enshinda mpyâhya erhalisag'ibishwamwo ndi. ⁴² Bulya lwâli lusiku lwa Marheganyo g'Abayahudi, babisha Yezu mw'eyo nshinda yali hofi.

^u**19.27** : Yowane àli arhuyimangîre rhweshi, n'erhi Mwâmi Yezu amuha Mariya, rhweshi amuhire mpu abe nyâma, nirhu rhube bâna bâge. Mariya ye Eva muhyâhya, ye nnina wa ngasi mu-ntu wabusirwe buhyâhya omu muko gwa Yezu.

^v**19.31** : Babavunaga emilundi mpu lyo bafa duba, banabarhenze oku musalaha embere oluzira lwa Sabato lurhangîre.

^w**19.34** : Abakula-mbere b'Ekleziya bayigîrizize oku ogo muko ciri cimanýîso, c'Obukaristiya, n'oku ago mîshi co cimanýîso c'Obubatizo.

^x**19.37** : Okulolêreza, omu kanwa ka Yowane, kwo kuyemêra n'okushimba Kristu.

Bashimâna enshinda erhacirimwo ndi (Mt 28, 1-8; Mk 16, 1-8; Lk 24, 1-11)

¹ Olusiku lurhanzi lw'omugobe^y, Mariya Magadalema alamukira ebwa cusho mucêracêra burhaci'ihumanuka; ashimâna bakûzire ibuye oku nshi-nda. ² Anacikûla omulindi, aj'emunda Simoni Petro àli bo n'olya wundi muganda Yezu arhonyagya, ababwîra, erhi: «Babishwîre Nyakasane, rhurhanamanyiri aha bamuhizire». ³ Petro anacigenda bo n'olya wundi muganda, baj'ebwa cusho. ⁴ Bajaga balibirha bombi. Olya wundi muganda ye wali mubidu, kulusha Petro, amushokolera, ahika wa burhanzi aha bwa nshinda. ⁵ Anacyûnama, abona ebitambara oku idaho, ci arhamujaga. ⁶ Simoni Petro wali omukulikire naye ahika. Aj'omu cusho, abona ebitambara biri oku idaho, ⁷ n'omwenda bàli bafûnisiremwo irhwe. Ogwo mwenda guruhàli haguma n'ebitambara, ci gwàli muzinge hago hago. ⁸ Lyo olya wundi muganda warhangag'ihika aha bwa cusho naye amujirage. Acibonera, anayemêra. ⁹ Okuli, barhàli basag'iyumva oku amandiko gadesire oku àli akwânîne afûke omu bafû. ¹⁰ Okuhandi abaganda banacishubir'eka.

Yezu abonekera Mariya Magadalema (Mt 28, 9-10; Mk 16, 9-11)

¹¹ Mariya yehe àli ayimanzire aha bwa cusho, anali adwîrhe afûmêka. Oku adwîrhe alaka, ayûnama, alola omu nshinda, ¹² abona bamalahika babiri bayambîrhe emyambalo myêru banabwârhire aha bàli balambisire omubiri gwa Yezu, muguma ebw'irhwe, owundi ebwa magulu. ¹³ Banacimubwîra, mpu: «We mukazi, bici ebyo walakira?» Naye, erhi: «Bahêsire Nnawirhu, ntanamanyiri ngahi bamuhizire». ¹⁴ Oku ayûs'iderha ntyo, akabagana, abona Yezu ayimanzire, ci arhamanyaga oku ye. ¹⁵ Yezu amudôsa, erhi: «We mukazi, bici ebyo walakira? Ndi walonza?» Acikêbwa mpu ye mulanzi w'ishwa, amubwîra, erhi: «Yagirwa, akaba we wamuhêsire, ombwîre ngahi wamuhizire, nj'imurhola». ¹⁶ Yezu amubwîra, erhi: «Mariya!» Mariya amumanyîrira, amubwîra omu mahabraniya, erhi: «Rabuni!» kwo kuderha: «Muyigîriza». ¹⁷ Yezu amubwîra, erhi: «Orhampumagakwo, bulya ntaj'irheremera emwa Larha. Ci ojage emunda bene wirhu^z bali, obabwîre oku nteremîre emwa Larha na Sho, emwa Nyamuzinda wâni na Nyamuzinda winyu». ¹⁸ Mariya Magadalema anacigenda, abwîra abaganda oku abwîne Nyakasane n'oku amubwîzire ebyo binwa.

Yezu abonekera abaganda bage (Mk 16, 14-18; Lk 24, 36-49)

¹⁹ Bijingo by'olwo lusiku lurhanzi lw'omugobe lwonêne, omu abaganda bàli enyumvi zoshi zàli mpamike erhi kuyôboba Abayahudi kurhuma. Yezu anacipamuka, abayimanga ekarhî, ababwîra, erhi: «Omurhûla muli mwe!» ²⁰ Erhi aderha ntyo, abayêreka enfune n'olubavu. Abaganda basîma bwenêne erhi babona Nyakasane. ²¹ Ashub'ibabwîra, erhi: «Omurhûla muli mwe! Nk'oku Larha antumaga, nani mmurhumire». ²² Erhi aba amaderha ntyo, ababûhira omûka, ababwîra, erhi: «Yankiriri Mûka Mutagatifu. ²³ Abamwâkulire ebyâha, babikulirwe n'abamwâbirekere, babiyôrhane». ²⁴ Ci Torna yehe, muguma muli balya ikumi na babiri, oderhwa Cihasha, arhâli baguma n'ababo erhi Yezu ayisha. ²⁵ Abandi baganda bamubwîra, mpu: «Rhwabwîne Nyakasane!» Naye abashuza, erhi: «Nkaba ntabwîni emirhule y'erya migera omu nfune zâge, nkaba ntafundiri omunwe gwâni omu bibande by'emisumari, na nkaba ntahumiri niene omu lubavu lwâge, ntayemêre».

^y**20.1** : Olusiku lurhanzi lw'omugobe erhi lurhanzi nyuma lya Sabato, lwo lukola lusiku lwa Nyakasane lw'abakristu, bulya lwo lusiku Mwâmi Yezu afûkaga, lwo na lusiku Mûka Mutagatifu aya-ndagaliraga Entumwa.

^z**20.17** : Abo bene wâbo Yezu, bo haganda bâge.

²⁶ Erhi kugera nsiku munani, abaganda bàli kandi omu nyumpa na Toma haguma nabo. Yezu apamuka erhi n'enyumvi zoshi ziri mpamike; abayimanga ekarhî, erhi: «Omurhûla muli mwe!»
²⁷ Anacibwîra Toma, erhi: «Funda omunwe gwâwe omu: lola enfune zâni; lerha okuboko kwâwe, okuhire omu lubavu lwâni; orhanacibaga mubula-buyemêre, ci obe mwemêzi». ²⁸ Toma ashuza, erhi: «Nyakasane, Nyamuzinda wâni». ²⁹ Yezu amubwîra, erhi: «Oyemîre bulya wambwîne. Bali bany'iragi abâyemêre barhanabwîni».

Enfundiko ntanzi y'ecitabu

³⁰ Yezu ajizire bindi bimanyîso binji embere z'abaganda bâge birhayandisirwi mw'eci citabu.
³¹ Ebîra byayandisirwe nti lyo muyemêra oku Yezu ye Kristu, Mwene Nnâmbanga, na mukayemêra, nti lyo mubona obuzîne oku izîno lyâge.

21

Yezu abonekera abaganda bâge eburhambi bw'enyanja y'e Tiberiyadi

¹ Enyuma z'aho, Yezu ashub'ibonekera abaganda bâge eburhambi bw'e- nyanja y'e Tiberiyadi. Alagi oku ababonekeraga^a. ² Simoni Petro, Toma, oderhwa Cihasha, Natanaeli w'e Kana omu Galileya, bene-Zebedeyo na bandi baganda babiri bàli haguma. ³ Simoni Petro anacibabwîra, erhi: «Nkol'iduba». Nabo bamubwîra, mpu: «Nirhu rhwakushimba». Banacilikûla, bashonera omu bwârho. Ci mw'obwo budufu, ntâco barhôteze. ⁴ Erhi izuba lishoshôka emashinji, bahona Yezu ayimanzire ebulamho, ci abaganda barhamanyaga oku ye. ⁵ Yezu anacibabwîra, erhi: «Mwe bana, ka nta hifi mugwêrhe?» Bamushuza mpu: «Ntâhyo!» ⁶ Naye, erhi: «Mukwebe akeshe ebwa kulyo k'obwârho, mwâgwâsa». Banacikakwêba, ci barhacihashag'ikazikûla erhi bunji bwa nfi burhuma. ⁷ Olya muganda Yezu arhonyagya anacibwîra Petro erhi: «Nyakasane oyo!» Erhi Simoni Petro ayumva mpu Nyakasane oyo, ayambala omwambalo gwâge, bulya arhâli ayambîrhe, aciloha omu nyanja. ⁸ Abandi baganda bayisha omu bwârho, baja bakulula akeshe n'enfi, bulya barhâli kuli n'ecikwi c'enyanja: yali nka misomi magana abiri yône. ⁹ Erhi bayômoka, babona amakala gayâsire, n'enfi egalikwo n'omugati. ¹⁰ Yezu anacibabwîra, erhi: «Lerhagi kuli ezo nfi mudubire». ¹¹ Simoni Petro ashonera omu bwârho, akululira akeshe ebulambo; kâli kayunjwîre bifi binênênê: igana na makumi arhanu na bisharhu. N'obwo zâli nyingi ntyo, akeshe karhaberekaga. ¹² Yezu ababwîra, erhi: «Yishagi muyikule». Nta muguma omu baganda wadesire, mpu amudôsa, mpu: «We ndi?» bulya bàli bamanyîre bwinja oku àli Nyakasane. ¹³ Okuhandi Yezu anacyegera, arhola omugati, abahêreza, n'enfi kwo na kwo. ¹⁴ Bwo bwâli bwa kasharhu obwo Yezu abonekera abaganda bâge kurhenga afûka omu bafû.

¹⁵ Erhi bayûs'iyikula, Yezu adôsa Simoni Petro, erhi: «Simoni, mwene Yowane, k'onzigira kulusha aba?» Amushuza, erhi: «Neci, Nyakasane, orhahabiri oku nkuzigira». Yezu amubwîra, erhi: «Yabula abâna-buzi bâni». ¹⁶ Amudôsa obwa kabiri, erhi: «Simoni, mwene Yowane, k'onzigira?» Amu-shuza, erhi: «Neci, Nyakasane, orhahabiri oku nkuzigira». Yezu amubwîra, erhi: «Yabula ebibuzi byâni». ¹⁷ Amudôsa obwa kasharhu, erhi: «Simoni, mwe-ne Yowane, k'onzigira?» Petro alumwa erhi ayumva amudôsa kasharhu, erhi «K'onzigira?» Anacimubwîra, erhi: «Yagirwa, oyishi byoshi, orhahabiri oku nkuzigira». Yezu amubwîra, erhi: «Yabula ebibuzi byâni^b».

^a**21.1** Emilongo, kurhenga 1 kuhika 25 : Eci cigabi cizinda cayushûlagwa na,Yowane yêne erhi na mushimbûlizi wâge muguma.

^b**21.17** : Erhi Mwâmi Yezu aha Petro obuhashe bw'okuyâbula abana-buzi n'ebibuzi byâge, amujira mukulu w'Ekleziya yoshi, amuha obuhashe bw'okurhegeka abarho n'abakulu

¹⁸ Okuli, okuli, nkubwîre, erhi ociri musole, wene wakag'ihwinja wanakaja aha olonzize, ci amango washosihala, wâlambûle amaboko, owundi akushwêke anakuhêke aha orhalonza».

¹⁹ Erhi aderha okwo, amanyîsa lufu luci Petro ayish'ikuzamwo Nnâmahanga. Erhi aba amaderha ntyo, amubwîra, erhi: «Nshimba».

²⁰ Oku Petro acikabagana, abona olya muganda Yezu arhonyagya abakulikire, y'olya wali oshegemize irhwe oku cifuba câge erhi bashega anamudôsa, erhi: «Yagirwa, ndi wakulenganya?» ²¹ Erhi Petro amubona, abwîra Yezu, erhi: «Naye ye, Nyakasane?» ²² Yezu amushuza, erhi: «Nkola nalonza nti ayôrhe kuhika ngaluke, ka kukuyêrekîre? W'oyo nshimba». ²³ Omwanzi gwavuma omu bashimbulizi ba Yezu mpu oyo muganda arhakafa. N'obwo Yezu arhâl'ibwîzire Petro, mpu: «Arhakafa», ci mpu: «Nkola nalonza nti ayôrhe kuhika ngaluke, ka kukuyêrekîre?»

Obushwinjiro bw'ebinwa

²⁴ Oyo muganda ye muhamîrizi w'ebyo, ye wanabiyandikaga, rhunamanyire oku obuhamîrizi bwâge buli bw'okunali. ²⁵ Hali bindi binji Yezu ajizire. Owabirhondêreza ciguma ciguma, ciru n'igulu lirhankabona aha lyahira ebitabu byankayandikwa.